

De Moesiaal

Februari 2008

Verschijnt maandelijks Afgiftekantoor 1050, Brussel 5 V.U.: Bram Langmans Jaargang 27 n°1

Studententijdschrift van de Vrije Universiteit Brussel
in samenwerking met BSG, Studiekring Vrij Onderzoek en Dienst Cultuur

EN VERDER

Kort VUB-nieuws	P. 2
Vrijzinnigheid nieuwe stijl	P. 4
Het Land van Aankomst	P. 5
Identiteitscrisis	P. 7
Europese legitimiteit	P. 10
Ideologiekritiek	P. 11
Muziek !	P. 12
Studentenbetoging	P. 13
Amerikaanse recessie	p. 14

Met z'n allen naar Gent ?

Rationaliseren, allianties en de 115-norm

Een duister groepje is het zeker; de rationalisatiecommissie. Enkele weken later dan verwacht verscheen hun rapport. Hierin schetst de commissie een beeld van de toekomst van het hoger onderwijsland. De VUB is alvast aan het 'rationaliseren' geslagen: een alliantie met de UGent is in de maak. Ook de achterliggende gedachte van Plan Van Camp begint duidelijk te worden.

Hij kwam en zag dat het goed was; minister Vandembroucke (op de foto verstopt achter een microfoon) had duidelijk plezier in de uitkomst van Commissie Soete (eerder 'Rationaliseringscommissie' en in allereerste instantie 'Rationalisatiecommissie' genoemd). De commissie had van de minister de opdracht gekregen om het Vlaams hoger onderwijs te 'optimaliseren'. Ze werd geïnstalleerd in juni 2007 en bestond uit 10 (vice-)rectoren, associatievoorzitters en algemeen directeurs van enkele hogescholen. Rector Ben Van Camp was ook opgenomen in de commissie. De afgelopen zeven maanden boog de groep zich over de materie, wat uiteindelijk heeft geleid tot het rapport "Optimalisatie en rationalisatie van het hoger onderwijslandschap en -aanbod" (12/02).

De termen 'optimalisatie' en 'rationalisatie' willen hier eigenlijk hetzelfde zeggen, namelijk: kleine opleidingen moeten verdwijnen, want de gevaren kunnen "verreikend zijn: suboptimale kwaliteit van opleidingen, onvoldoende gediversifieerde en gespecialiseerde opleidingen, te geringe dynamiek in het opleidingsaanbod, en uiteindelijk verlies aan competitief vermogen van het Vlaamse hoger onderwijs in de Vlaamse en Europese kennismaatschappij", aldus Commissie Soete. Vandembroucke kon op de presentatie van het rapport niet genoeg herhalen dat deze wijzigingen niet worden gestuurd door financiële overwegingen, maar door 'een streven naar helderheid en kwaliteit'.

Om te bepalen of een opleiding 'te klein' is, hanteert de commissie een kwantitatieve benadering. Dit is de rationalisatienorm: tegen 2012 moeten bacheloropleidingen (drie jaar tezamen) meer dan 80 studenten herbergen. Dit is pas een tussenstap; vanaf 2015 geldt voor bacheloropleidingen met minder dan 115 studenten (over de drie jaar) dat deze 'gerationaliseerd' dient te worden. Dit kan ook nog met een marge van tien naar omhoog gaan, aldus stemmen in het hoger onderwijs. Bij deze optelsom naar 115 wordt uitgegaan van minimaal 60 eerstejaars, waarvan 30 doorstromen naar het tweede jaar en uiteindelijk 25 studenten in derde

bachelor. De enige reden waarom de commissie nog niet met soortgelijke voorstellen is gekomen voor de masteropleidingen is omdat daar nog geen gegevens over beschikbaar te staan. Minister Vandembroucke liet zich al wel ontvallen dat eigenlijk vooral de masters 'interessant' zijn voor rationalisatie.

Voor als u het nog had begrepen: 'rationalisatie' wil zeggen dat die opleidingen niet verder kunnen gaan zoals ze nu bezig zijn. In het extreme geval kan dat afschaffing van de opleiding betekenen. Om u een beeld te schetsen: aan de VUB zitten de opleidingen Kunstwetenschappen en Archeologie, Revalidatiewetenschappen en

Kleine opleidingen zullen in het meest extreme geval moeten verdwijnen

Kinesitherapie, Biomedische, Economische Wetenschappen (niet TEW), Sociologie, Bio-ingenieurswetenschappen, Biologie, Chemie, Computerwetenschappen, Fysica, Geografie, Wiskunde en Wijsbegeerte in een of meerdere van de bachelorjaren onder de rationalisatienorm. Dit blijkt uit de bijlage van het commissierapport, waarbij op basis van gegevens uit academiejaar 2006-2007 de 'oefening', zoals commissievoorzitter Luc Soete het nog voortvarend noemde, was gemaakt. De opleidingen die de toekomstige normen niet halen, zijn 'knipperlichten'; zij vereisen oplettendheid en snel handelen van de desbetreffende academische overheid.

Een aanbeveling die de commissie maakte –en waarvan Vandembroucke dankbaar gebruik zal maken– is een stilstand van nieuwe opleidingen tot 1 september 2011. Voor reeds toegekende opleidingen die nog moeten beginnen, geldt de regel niet. Dit moratorium zou rust moeten brengen in het hoger onderwijslandschap. Ook na september 2011 moeten er strengere regels van toepassing zijn bij aanvragen voor nieuwe opleidingen.

Zoals gezegd, de opheffing van de opleiding is de meest radicale oplossing. Er bestaan bovendien nog enkele uitzonderingen op de 115-norm (knelpuntberoepen, levens-beschouwelijke aspecten, sterke onderzoeks-groepen). Maar om aan de rationalisatienorm te voldoen, zal men ingrijpende veranderingen nastreven –zoveel is duidelijk. De commissie zelf noemt vijf vormen van rationalisatie:

- 1) binnen een opleiding door een efficiëntere inzet van middelen
- 2) tussen opleiding binnen een instelling
- 3) tussen opleidingen binnen een associatie
- 4) tussen opleidingen in Vlaanderen
- 5) tussen opleidingen in de Vlaamse Gemeenschap, in de Franse Gemeenschap of in het buitenland.

Aan deze oproep tot rationaliseren geeft de VUB gehoor. Twee complementaire visies bepalen de richting die de VUB opgaat; deze zijn niet los te denken van de rationalisatiedrang van Vandembroucke: Plan Van Camp en de alliantie met UGent. Beide zijn vormen van rationaliseren. De nota van de rector De Vrije Universiteit Brussel van de toekomst is nu bijna een jaar geleden goedgekeurd door de Raad van Bestuur van de VUB. De alliantie met de universiteit van Gent is langs VUB-zijde op 12/02 (dezelfde dag als de presentatie van het rationalisatierapport) positief gestemd.

In het kort komt het hierop neer: met Plan Van Camp krijgen we brede bachelors (liberal arts-model), waarbij vier colleges (op basis van studiedomeinen) de acht faculteiten als organisatorische structuur vervangen. Bovendien zou de samenwerking met associatiepartner Erasmushogeschool voor een toename in aantal studenten kunnen zorgen. Op die manier anticipeert Plan Van Camp op de aanbevelingen van de rationalisatiecommissie; hoe breder de bachelor, hoe makkelijker de 115-norm te halen is.

Voor de nog-te-bepalen masternormen is de VUB ook al druk bezig. Hier moet een alliantie –of zeg

maar gerust fusie– met UGent het voortbestaan van 'een VUB' verzekeren. Let wel; de goedkeuring aan onze universiteit heeft al plaatsgevonden, maar in Gent moet dit nog gebeuren. Een zweem van geheimhouding hangt nog rond het voorstel, en erg veel concrete informatie over wordt nog niet vrijgegeven.

Zoals blijkt uit de lijst van VUB-opleidingen die in de gevarezone zitten, behoren daar veel exacte wetenschappen bij. Hier zitten nu eenmaal de minste studenten. Het onderzoek van deze richtingen levert echter wel veel op, dit in tegenstelling tot de humane wetenschappen waar juist veel studenten zitten. Vicerector Cornelis, een van de gangmakers van de alliantiebesprekingen, noemt deze positie een 'catenaccio-situatie', waarin de VUB zich noodgedwongen terugtrekt in de eigen '16', aanvallen van systeem VDB afwerend. Onderzoek levert de VUB het meeste op (103 miljoen in tegenstelling tot 40 miljoen met onderwijs), maar juist de opleidingen met veel onderzoek, zijn 'knipperlichten' en moeten dus eigenlijk gerationaliseerd worden.

De alliantie met Gent zou hier soelaas moeten bieden. De VUB zou met Gent afspraken maken over gezamenlijke of complementaire diplomering. Dit betekent dat een student in Brussel zijn master in Gent moet doen (of in enkele gevallen andersom). "Enkel de masters die ondersteund worden door goed onderzoek zullen kunnen blijven voortbestaan", staat er in het verslag van de VUB-Ondernemingsraad van 27 november 2007. Dat deze afname van het aantal opleidingen zal zorgen voor een groot verlies aan aantrekkingskracht is, kan nog zo hard worden ontkend, maar blijft als een paal boven het troebele water staan.

Aangezien universiteiten, hoewel gerationaliseerd, nog steeds volwaardig moeten zijn, is de keuze voor de UGent ook logisch. Op deze manier kan de VUB zich richten op Engelstalige masters en hoeft ze deze niet tegelijkertijd in het Nederlands te geven, hetgeen een voorwaarde is voor volwaardigheid. Datzelfde geldt voor avondonderwijs en gespecialiseerde opleidingen. Dit heet, lang leve het eufemisme, 'diversificatie in doelgroepen'.

Gent wint hiermee een bondgenoot in de strijd tegen de Leuvense rekrutering van nieuwe studenten (de vijand van mijn vijand is mijn vriend) en zo vormt de VUB een as-genoot in het Hinterland van Oosterlinck. De alliantie met Gent is een voorbeeld van de associatieoverschrijdende strategieën die de hoger onderwijsinstellingen meer en meer zullen aanwenden. 'Assen' verdringen associaties. En de rol van associatiepartners wordt gemarginaliseerd: "Erasmushogeschool, fuseer of barst".

De alliantie met Gent, indien goedgekeurd aldaar, zal operationeel zijn vanaf 2009-2010. De rationalisatiecommissie zal binnenkort haar werk voortzetten, en zal dan hoogstwaarschijnlijk normen voor de masteropleidingen bepalen en aanbevelen. Het is duidelijk dat er alvast een persoon erg in zijn nopjes is met de rationalisatievoorstellen: Frank Vandembroucke.

Daniël van der Meer & Piet Van de Velde

DRAAI'S OM? P. 16

Edito!

Ik word omringd door knipperlichten. Als je de Commissie Soete mag geloven, moet het een wonder heten dat Brussel geen continu knipperende lichtbaken is. De helft van de bacheloropleidingen aan de VUB heeft onvoldoende studenten.

Niet genoeg studenten? De aula's zitten nochtans vol, meer koten zijn er niet om handen en er staat 's middags toch echt een rij voor de biefstuk met friet. Er zouden –en dan heb ik het minimum berekend– bijna 700 bachelorstudenten bij moeten komen, wil het opleidingsaanbod van de VUB 'rationeel' zijn. Of we zetten gewoon de studenten Communicatiewetenschappen bij Chemie; zolang we de 115-norm maar halen.

Sinds wanneer is het aantal studenten een argument voor kwaliteit? Vandenbrouckes ideaal van 'uitstekend onderwijs' stimuleer je niet met massa-opleidingen waar je de uitleg van een prof moet volgen op een televisiescherm. Die meet je niet met een 115-norm.

Juist de relatieve kleinschaligheid van een opleiding is buitengewoon waardevol en –op een manier– leerzaam. Deze zijn voor velen dan ook een reden om naar de VUB te gaan en voor nog veel meer studenten een reden om in Brussel te blijven. Niet alleen aandachtzoekende studenten zijn deze mening toegedaan; ook elke visitatiecommissie geeft de verhouding tussen prof en student consequent aan als een van de sterktes van onze unief.

Ik wil hier nu ook weer geen pleidooi houden voor klasjes van drie studenten; ik wil echter evenmin beweren dat deze altijd slecht zijn, laat staan 'irrationeel'. De werkelijke kwestie draait om het budget dat voor onderwijs wordt uitgetrokken en niets anders dan ondermaats is. Kenmerkend was de opmerking van minister Vandenbroucke; er was wel meer geld, maar dat kregen de universiteiten pas als ze gingen rationaliseren.

Uiteraard zijn sommige opleidingen overbodig, natuurlijk kunnen we best zonder een aantal. Het mag echter geen doel op zich zijn om te rationaliseren. En het kwantitatieve argument van het aantal studenten als graadmeter voor de kwaliteit van een opleiding is ridicuul. De uitzonderingen die zijn opgenomen in het rapport zijn bovendien zo abstract omschreven dat er hooguit een enkele keer gebruik van zal worden gemaakt.

Het vooruitzicht van meer financiën bij rationalisatie (meer dan de schamele 5 miljoen van het rationalisatiefonds) verklaart ook waarom de universiteiten en hogescholen zelf met het voorstel van de 115-norm zijn gekomen. De grote jongens uit Gent en Leuven maakten de dienst uit en overtuigden de rest. De poolvorming rond de twee grote studentendorpen zal zich zo enkel nog maar voortzetten. Een Heilige en een niet-godsdiensstige alliantie zijn het gevolg.

De opzet van Vandenbroucke –plaats alle belanghebbenden in een commissie en laat ze het onderling uitvechten– is geslaagd. Geen universiteit kan nog tegen het rapport ingaan; ze hebben het zelf op- en voorgesteld. Studenten waren niet welkom in de rationalisatiecommissie. Managers maakten er de dienst uit.

Een streven naar 'uitstekend onderwijs' gaat niet noodzakelijk samen met rationaliseren. Het ongelijk van de Commissie zal zich waarschijnlijk pas tonen wanneer het te laat is, maar als studenten in Vlaanderen geen kleinschalige opleidingen meer kunnen volgen, zullen zij die vinden in het buitenland. En laat 'de positie van het Vlaamse hoger onderwijs in Europa' nu net een van de doelstellingen van de commissie zijn. Heren en dames van de rationalisering, waar staat u met een 115-norm zonder studenten? Ik zie de knipperlichten al kortsluiten.

Daniël van der Meer

Verkiezingen!

Nieuwsberichten over de VUB

RECTORVERKIEZINGEN, DEEL 4

De kogel is door de kerk: De Knop en Cornelis zijn kandidaat-rectoren. Paul De Knop, decaan van LK, liet dit *De Moeial* weten. In de afgelopen maanden van speculatie en fluctuatie behoorde Paul De Knop consequent tot de belangrijkste kanshebbers. Ook Jan Cornelis, nu vicerector Onderzoek, heeft ons gezegd in the running voor het pluche van de vijfde verdieping in de 'M' te zijn. Een ander hardnekkig gerucht is dat slimste VUB'er Jean-Paul Van Bendegem gelijkaardige ambities koestert. Hierover valt op dit moment (12/02) nog geen zekerheid te bieden. Nieuwe kandidaturen kunnen nog volgen. De namen van Casman (decaan RC) en S'Jegers (vicerector Onderwijs) vallen nog steeds. De verkiezingen vinden de eerste twee weken van mei plaats.

De Knop liet al enkele krachtlijnen van zijn beoogd beleid doorschemeren die van toepassing zijn op studenten:

- Optimalisering campusinfrastructuur (o.a. fietsbergingen, zuiverheid en opfrissing campus, studentenhuisvesting, ...)
- blijvende inzet voor een degelijk sport- en culturaanbod op beide campussen
- steun zoeken bij de Brusselse overheid om de mogelijkheden voor de studenten in Brussel te verbeteren
- steun zoeken bij de Vlaamse overheid voor de renovatie en realisatie van studentenhuisvesting (creëren van een DBFM-fonds)
- blijvende inspraak en betrokkenheid van de Studentenraad in het toekomstig beleid.

STUDENTENVERKIEZINGEN, DEEL 1

Van 14 maart tot 21 maart worden de (elektronische) verkiezingen van de Studentenraad gehouden. Tot uiterlijk 29 februari (10.00u) kunnen studenten hun kandidatuur indienen: 8 voor de Raad van Bestuur, 8 voor de onderwijsraad en 8 voor de (plenaire) Studentenraad. De mandaten van de verkozen vertegenwoordigers gaan dan het volgend academiejaar in.

VERKIEZINGEN V.S.

Er schijnen elders ook nog voorverkiezingen gehouden te worden. Gelukkig hebben we op de VUB -voorlopig- weer een vertrouwd blik blanke mannen opengetrokken; dat vereenvoudigt de zaak aanzienlijk.

NIEUW LOGO!

De alliantie met Gent draait op volle toeren. Overijverige communicatiediensten lopen al enigszins op de zaken vooruit; visie wordt dat ook wel eens genoemd. Zie rechts het resultaat. We hadden het zelf niet beter kunnen verzinnen. Prachtwerk!

Paul De Knop

Jan Cornelis

DADO en Ecokot stellen voor:

Het Ecosemester

Vorig jaar zette Denk - en Actiegroep Duurzame Ontwikkeling (DADO) een heus klimaatsemester op poten. Er werden toen films getoond, debatten gehouden en infosessies met o.a. Jean Paul Van Ypersele en Peter Tom Jones georganiseerd.

Met ons leefmilieu gaat het ondertussen niet veel beter. Ook in onze universitaire microwereld kunnen we nog heel wat zaken op een veel duurzamere manier doen. Daarom organiseert DADO in samenwerking met het Ecokot-project van UCOS vzw dit semester een praktijkgericht ecosemester.

Vier ecologische thema's zullen vanuit verschillende perspectieven worden benaderd. In februari gaan we van start met *energiestromen*, in maart belichten we *afvalstromen*, in april *waterstromen* en in mei sluiten we af met *voedselcircuits*.

De activiteiten zullen variëren van een hands-on workshop en een kennismarkt tot films, debatten en één of meerdere tentoonstellingen. De centrale vraag wordt: hoe kunnen we de verschillende stromen indijken zodat ze binnen oevers (lees: draagcapaciteit) van ons ecosysteem blijven?

Hopelijk kan je na een semester activiteiten rond energie, afval, water en voedsel met meer inzicht en genot van minder energie, afval en water en van beter en ecologisch voedsel genieten.

Hou zeker al de woensdagen 20 en 27 februari vrij voor een film en een debat over het prangende energievraagstuk.

Binnenkort kom je er alles over te weten op www.vub.ac.be/DADO of als je niet kan wachten via mroels@vub.ac.be of ecokot@vub.ac.be

De discussie over Voetbalcentrum Jette

De Knop & Gatz bijten van zich af

Paul De Knop (decaan Lichamelijke Oefening en Kinesithérapie) en Sven Gatz (sinds kort gastprofessor aan de VUB) bieden weerwoord op de kritiek die zij kregen in een artikel over de aanleg van een voetbalcentrum op de campus in Jette, geschreven door twee doctoraatsstudenten. Bij *De Moelial*,

maken we nog steeds onze bedenkingen bij het Ritterklubproject. Op de Raad van Bestuur van 12 februari is het voorstel voor de aanleg van het centrum al goedgekeurd en licht de zaak voor bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de gemeente Jette.

In het novembernummer van *De Moelial* gebruiken Anja Van Geert en Maarten Roels zware en harde woorden om het project van de inplanting van een Voetbalcentrum Jette aan de Schapenweg bij het UZ Brussel en het Laarbeekbos te kapittelen. Het project zou het "doods-vonnis" van het omliggend natuurgebied betekenen, men gaat er van uit dat de "vernieling" van het gebied een "misdad" is en bovendien worden wij van vriendjespolitiek en "belangenvermenging" beschuldigd.

Daarnaast bulkt het artikel van de halve waarheden (en dus hele leugens). Men had zich vooraf van correcte informatie kunnen vergewissen maar men verkiest blijkbaar desinformatie en controverse.

Wij betwisten geenszins de ecologische bezorgdheid van de auteurs en hun recht om hun mening daarover te uiten, noch het recht op petitie (al vragen we ons wel af hoeveel van de ondertekenaars, mede op basis van onjuiste en onvolledige informatie, eigenlijk weten hoe de site er eigenlijk uitziet en hoe het project nu juist in elkaar zit) maar we betreuren de negatieve sfeerschepping waarvoor door hen blijkbaar uitdrukkelijk gekozen wordt. We vinden het ook merkwaardig dat de auteurs spreken van een "oase van rust" en het gebied idylliseren terwijl de Ring 200 meter verder ligt en nu eenmaal goed hoorbaar is.

Eerst en vooral is de grond waarover sprake is eigendom van de VUB en heeft zij nu eenmaal het recht om daarop te bouwen voorzover zij de wettelijke beschikkingen in acht neemt. Dit gebeurt aangezien het project (2 voetbalvelden in kunstgras en 1 kantine annex kleedkamers) voldoende ver van de bosrand blijft en er een milieustudie gebeurd is. De hele site die loopt vanaf net achter de brandweerkazerne over de boomgaard, de volkstuintjes, de weide tot aan het bos is trouwens bouwgrond en slechts een klein deel ervan zal effectief bebouwd worden. Aan de boomgaard wordt niet geraakt, aan het merendeel van de volkstuintjes trouwens ook niet. Daarnaast is het zo dat van de ongeveer 130 perceeltjes van tuinen die er zijn er geen enkel zal sneuvelen. Enkele zullen verdwijnen maar er worden op de bestaande weide (en dus niet aan de overkant van de Schapenweg zoals de auteurs schrijven) nieuwe perceeltjes gecreëerd. Sommige percelen zullen misschien 10% kleiner worden maar dit is o.i. niet onoverkomelijk aangezien de percelen over het algemeen vrij groot zijn (en bovendien zijn momenteel niet alle beschikbare percelen bebouwd). Het project zal dus niet ten koste gaan van de volkstuintjes.

De wettelijk verplichte milieustudie (voluit "passende beoordeling van de impact van het project op het Natura 2000-gebied") werd van maart tot november 2007 voor een bedrag van 30.000 euro door 2 wetenschappers van het studie-bureau Aeolus uitgevoerd. Zij kwamen tot de vaststelling dat het Voetbalcentrum geen significatieve impact zal hebben op fauna, flora en waterhuishouding in het gebied. In het bijzonder werd de aanwezigheid van eikelmuizen, de vliegroutes van de vleermuizen en de loop en diepte van het grondwater onderzocht. De studie stelt dat de VUB een houtwal dient aan te planten om de vliegroute van de vleermuizen te vergemakkelijken, wat zal gebeuren evenals een aantal andere kleinere maatregelen die aanbevolen worden. De VUB pleegt hierover trouwens ook overleg met het Brussels Instituut voor Milieubeheer. Het project respecteert dus het milieu.

De auteurs hebben ook kritiek op het feit dat het hier om kunstgras gaat terwijl de milieustudie niet aangeeft dat de waterdoorlaatbaarheid van kunstgras beter is dan van natuurgras.

De keuze voor kunstgras wordt ook mee bepaald door de subsidiërende overheid, de Vlaamse Gemeenschap die hiervoor een budget van 2,7 miljoen euro veil heeft (en geen 3,6 zoals de auteurs schrijven) en wenst dat er voldoende speeluren zouden zijn opdat de investering maatschappelijk

rendabel zou zijn. De VUB zal trouwens geen eigen financiële middelen moeten opleggen.

De auteurs stellen ook dat de historisch waardevolle Schapenweg de facto in een verharde straat zal veranderen. Dit is helaas andermaal een intentieproces. De aanleg van de weg is in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de gemeente Jette, aangezien het hier om een openbare weg gaat. Noch de gemeente, noch de VUB hebben de intentie deze weg te verharderen maar gaan eerder van een zachte heraanleg uit die de veiligheid voor voetgangers, fietsers en automobilisten vergroot. Onder zachte aanleg, in zoverre dit noodzakelijk zou blijken, verstaan wij o.m. het dempen van putten en het versmallen van de weg waar nodig. De Schapenweg is dus niet in gevaar.

De VUB heeft er zich al in 1978 inderdaad toe verbonden om op deze site voetbalvelden toe te staan, op voorwaarde dat de financiering ervan zou rond geraken, wat zoals hoger gezegd nu effectief gebeurt. De club die hiervan de begunstigde is is inderdaad VSV Ritterklub Jette maar zij zou de helft van de uren gebruiken en de andere helft is beschikbaar voor de VUB, het UZ, de E-asmushogeschool, de VGC en de gemeente Jette. Het project is dus verre van exclusief voor Ritterklub.

Zelf zijn wij leden van de Raad van Bestuur van de VUB en bekleden wij inderdaad functies in de politiek (gemeenteraad Jette, Vlaams parlement) en in het verenigingsleven (Ritterklub) of in het beleid (kabinet van Vlaams minister Anciaux). Dit houdt volgens de auteurs in dat onze betrokkenheid in het project automatisch louter neerkomt op vriendjespolitiek en belangenvermenging. Indien de logica van de auteurs zou kloppen betekent dit dat ons engagement in maatschappij en democratie per definitie verdacht is en dat wij enkel voor eigen rekening rijden. Wij kunnen slechts met verwondering en ongeloof maar zonder bitterheid akte nemen van deze demagogische en populistische verdachtmakingen.

Immiddels heeft de Raad van Bestuur van de VUB op 3 juli haar principiële goedkeuring aan het project gegeven. Er is ook een constructief overleg geweest op 24 november tussen de VUB en de milieuverenigingen die de petitie organiseren.

In februari zal de Raad van Bestuur zich verder positioneren over het project. Daarbij zal ook een alternatief voorstel van de milieuverenigingen mee in overweging genomen worden.

Wij blijven ter beschikking voor verdere dialoog,

Paul De Knop & Sven Gatz

De afgelopen maanden heb ik met aanzwellende ergernis het *Project Voetbalcentrum Jette* gadeslagen. Deze ergernis is enkel toegenomen door het halfslachtige artikel van decaan De Knop en Open VLD-politicus Gatz dat zij als 'recht van antwoord' opstuurden.

Om mij van vooringenomenheid vrij te pleiten: ik ben geen voetbalhater –integendeel zelfs, ik ben geen eigenaar van een volkstuintje in Jette en een milieu-activist ben ik evenmin. Zelfs een enorme groene kennis kan ik mij niet toeschrijven; ik bezit echter nog wel over het gezonde verstand om te bedenken dat het aanleggen van twee voetbalvelden (van kunstgras), een omheining, kleedkamers, cafetaria, vergaderzaal, polyvalente ruim-

infrastructuur aan te trekken, maar men mag van de verantwoordelijken toch verwachten dat hun visies verder rijken dan deze primaire reacties; het gaat hier uiteindelijk wel om 2,7 miljoen euro belastinggeld. In het artikel van onze decaan en gastprof proberen zij weerwoord te bieden op enig kritisch commentaar betreffende hun nevenactiviteiten en samenlopende belangen. Zij kunnen hiervan "slechts met verwondering en ongeloof maar zonder bitterheid akte nemen". Tja... zo ken ik er nog wel een paar. Het zou nog van enige standvastigheid getuigen, mochten de twee heren over de eerlijkheid beschikken om uit te komen voor hun ambities.

Zoals zij zelf ook verklaren zijn zij 'betrokken' bij het project: Paul De Knop is kabinetchef bij minister Anciaux, decaan van LK en derhalve lid van de Raad van Bestuur (RvB) van de VUB; Gatz is speler van de Ritterklub, voorzitter van het veteranencomité bij de VSV, namens de open VLD lid van de gemeenteraad Jette en lid van de RvB. Hierin zetelt overigens ook Vic Anciaux, vader van (of Bert is de 'zoon van', het is maar hoe je het bekijkt), van wie het originele idee voor een voetbalcentrum stamt (1979). Uiteindelijk is er een *stuurgroep* opgesteld die het project in eerste instantie moet uitwerken. Ook hier komen weer de namen van Sven Gatz, Paul De Knop en Bert Anciaux (middels medewerkster Malika Abbad) voor. U merkt het al; de speling van personen op dit niveau is niet zo hoog.

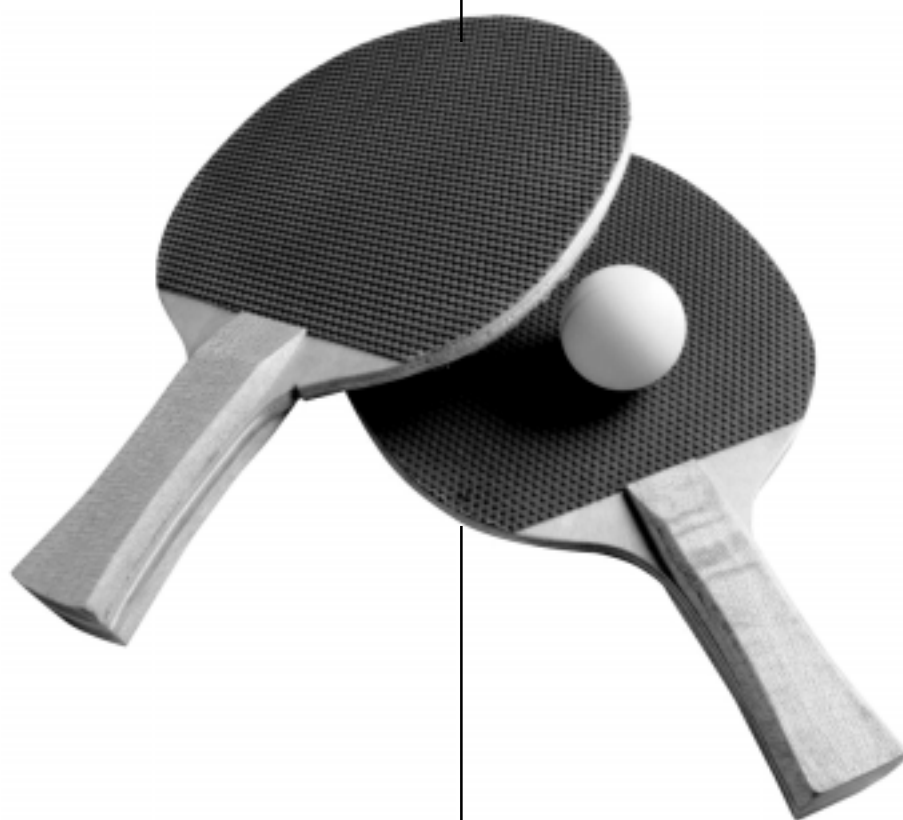
Het is de uitgesproken politieke ambitie van de heer De Knop om 250 voetbalvelden (inderdaad, van kunstgras) in Vlaanderen aan te leggen, zo blijkt ook uit zijn programmavoorstelling die hij voor minister Anciaux heeft gemaakt. En inderdaad, die moet gaan via publiek-private samenwerking. En ja, dit moet in goede banen geleid worden door een aantal betrokkenen, een stuurgroep om precies te zijn...

Overigens steken de heren hun engagement bij het project elders niet onder stoelen of banken. De nieuwsbrief van de liberalen uit Jette (*De Jette Spiegel*) uit mei 2007 opende (nog voor het überhaupt op de RvB van de VUB was verschenen) al met de titel *Nieuwe voetbalvelden in Jette*, gevolgd door een interview met dhr Gatz. Het onderschrift was onbedoeld nog van een komisch gehalte: *Dankzij Gatz's (sic) koppigheid komen er voor de Ritterklub nieuwe voetbalvelden. Koppigheid heeft bij rechtsback Sven 'Ik ben ook maar een mens' Gatz al eerder wat opgeleverd: een schorsing van vier wedstrijden na een welgemikte kopstoot waarmee hij zijn tegenstander velde. Maar dit terzijde.*

De heren De Knop en Gatz zeggen een dialoog te voeren. Sterker nog, ze gebruiken het ter motivatie voor de beslissing van de Raad van Bestuur: "overwegende het feit dat het overleg tussen de projectleider, de Ritterklub en de woordvoerder van het Platform Laarbeekbo(ops) van 15/01/2008 en van 05/02/2008 geen alternatieve locatie heeft opgebracht". Men kan echter vraagtekens in hoeverre deze gesprekken niet enkel gevoerd zijn om de schijn van democratisch gehalte voor de buitenwereld omhoog te brengen; het gesprek van 05/02/2008 was nog niet eens gevoerd toen het document van beslissing werd opgesteld...

Nu, alle geledingen van de VUB hebben zich over het project uitgesproken en hebben het goedgekeurd. Ook aan dhr De Knop heb ik in een van die besprekingen al eerder mijn bedenkingen kenbaar gemaakt. U noemde onze discussie destijds 'pingpongen' –je bent decaan LK of je bent het niet. Die beslissing respecteer ik, zowel als ik ze betreur. Ik wil slechts de hoop uitspreken dat u zich –in uw toekomstige rol als rector– minder laat leiden door politiek, want anders zult u nog meermaals in het net slaan.

Daniël van der Meer

te en parkeerplaats met geen mogelijkheid de flora en fauna ten goede komt –ongeacht met hoeveel enthousiasme de heren De Knop en Gatz nog van 'de inplanting van het Voetbalcentrum' spreken...

Het is des te wrang als men bedenkt dat de Vrije Universiteit Brussel het *Copernicus Universiteits-handvest* heeft ondertekend, waarin onze unief zich verbindt tot het verbeteren van het milieu in haar doen en laten. Een mooie doelstelling, ondertekend en dus –zo zou men toch verwachten– van enige waarde. Over het belang van ecologie hoef ik u overigens niet eens te overtuigen; dat doet Geert van Istendael al (zie p. 8-9). Nu wil ik niet zeggen dat er geen baksteen meer mag worden geplaatst tenzij het voorzien is van een groen stempel; een kritische blik op de *noodzaak* van het project is echter wél nodig.

En die noodzaak is er niet. Het centrum komt op VUB-terrein en wordt voornamelijk gebruikt door VSV Ritterklub (zo'n 12 procent is voor VUB-gebruik). De vereniging speelt nu op andere velden, maar deze zijn niet van de club zelf. De clubkas kan derhalve niet gespekt worden met kantine-inkomsten, wat zou veranderen met het project van de heren De Knop en Gatz. Als men dan nagaat dat er in een straal van twee kilometer van de beoogde locatie een half dozijn voetbalvelden te vinden zijn, kan men toch ernstige vraagtekens stellen bij de noodzaak van het centrum. En als men werkelijk een *mens sana in corpore sano*-streven in acht neemt, zou de prioriteit toch wel liggen bij het gratis beschikbaar stellen van de loopspite in Etterbeek. Wat hebben studenten in Jette aan een parkeerplaats, polyvalente zaal en twee kunstgrasvelden?

Als het voor de VUB geen directe noodzaak is om die velden te plaatsen, wat is er dan aan de hand? Natuurlijk is het mooi voor de VUB om via publiek-private samenwerking gratis

Drie vragen voor de vrijgeest van morgen

Hoe moet het vrijzinnig humanisme zich vernieuwen?

Het vrijzinnig humanisme zit in de problemen en wil eruit. Haal je hierbij gewoon je schouders op? Laat onverschilligheid bij de jeugd nu net een van de pijnpunten zijn. Daarnaast wordt het vrijzinnig humanisme ook geplaagd door een te vage identiteit, een zwak gemeenschapsleven en een verstokte oude garde. En op de koop toe sluimert in de filosofische diepte een bio-ethische crisis. Kortom, *c'est une misère, quoi*. Maar genoeg gemekkerd, de tijd is aangebroken om nieuw leven te blazen in de geuzenbrouwerij. Daarom heeft het Humanistisch Vrijzinnig Verbond (HVV) onlangs een officiële 'bezinningsperiode' afgekondigd, en stuurt het Verbond nu haar gezanten uit om zoveel mogelijk volk te verzamelen voor de invulling en aftrap van het vrijzinnige humanisme, nieuwe stijl. Voorwaarts dus! Maar euh, waar moeten we naartoe?

Om dat uit te vissen, maakt ik in de komende nummers mijn eigen rondgang bij de grote garnalen van het Vlaamse vrijzinnige humanisme, zodat jij – de kritische jongmens – kan uitmaken of je jezelf al dan niet op sleeptouw laat nemen door de nieuwe vrijdenkende massa. Vandaag deel 1, met daarin de probleemstelling zoals ondergetekende die ziet, met snippets uit een gesprek met Björn Siffer, woordvoerder van het HVV. Deze reeks is een uitnodiging om mee te denken over hoe het beter kan. Want dit zijn beslissende jaren.

PAPENVRETERS OF PLURALISTEN?

Drie breuklijnen doen het rommelen in het Vlaamse vrijzinnig humanisme. De oudste breuklijn ligt tussen de harde kern van strijdbare atheïsten en de oude 'papenvretende' geuzen enerzijds, en de pluralisten en de 'atheïstisch religieuzen' anderzijds.

De achterban van de georganiseerde vrijzinnigheid werd in de woelige jaren '50 en '60 vooral opgebouwd uit de ontvoogdingsstrijd tegen het katholieke machtsblok. Om een vrijer burgerschap mogelijk te maken, werd een eigen structurele 'zuil' uitgebouwd, zonder dewelke heel wat dierbare progressieve wetten nooit gestemd hadden geworden, waaronder grote doorbraken zoals de abortus- en euthanasiewetgeving. De oude garde kan veel successen op zijn conto schrijven, en daarvoor is onder de ethisch progressieven enkel dankbaarheid gepast.

Maar, zo meent Björn Siffer, die periode loopt op zijn einde. "Nu is de tijd rijp voor een nieuwe fase van volwassenheid. Onze identiteit is niet in de eerste plaats 'niet confessioneel' of 'atheïstisch'. We moeten uitdiepen waar we voor staan, en onze boodschap ook actualiseren door nieuwe thema's als globalisering en interculturaliteit op de voorgrond te plaatsen." Samen met Rik Pinxten, voorzitter van HVV en hoogleraar antropologie aan de UGent, wil Siffer liefst de kant van het 'actieve pluralisme' uitgaan, d.i. de aanvaarding van uitdrukkelijke cultuuruitingen in de publieke ruimte – de uitoefening van publieke ambten inbegrepen – om precies de betekenisloosheid daarvan aan te tonen wanneer het neerkomt op de normale omgang tussen burgers. De hoofddoek achter het loket, bijvoorbeeld, vormt dan geen probleem.

Ook het koste wat kost 'rationeel' willen leven, mag worden opengetrokken en verrijkt. Er kan in het vrijzinnig-humanisme ook een forum worden verleend voor niet zozeer voor het irrationele, dan wel voor het buitenrationele. De emotionele en esthetische noden van de vrijzinnige humanist verdienen een nieuwe aandacht die hen vroeger werd ontzegd. Het moet aanvaardbaar worden – volgens sommige zelfs gestimuleerd – om als vrijzinnig humanist op gepaste tijd en plaats deel te nemen aan betekenisvolle rituelen, zich te laten inspireren door allegorische verhalen, samen te komen in gemeenschap met elkaar het humanistisch mensbeeld en het wetenschappelijke wereldbeeld bewuster te beleven en voor wie dat schikt, dat te *vieren*.

HOE DIEP MAG HET GAAN?

Dat brengt ons bij een tweede splijtzwam. Vanuit katholieke trauma's, een wat curieuze opvatting

over 'rationaliteit' en een diep wantrouwen ten aanzien van plechtigheid en symboliek, wordt door vrijzinnigen vaak allergisch gereageerd op elk voorstel voor een eigen (bescheiden) ritus of traditie. De overtuiging heerst dat men door dat soort expliciete culturele praktijken noodlottig zal verglijden in bijgeloof, sektarisme en proselitisme. Ook het dierbare individualisme weerhoudt velen ervan een dergelijke culturele uitbouw toe te juichen: men moet niet weten van geplande samenkomsten, eigen gebouwen en

zal geboekt moeten worden door voorzichtig te laveren tussen hoogoplopende meningsverschillen, via een veelheid aan pragmatische tussenoplossingen en met de sturing door enkele dynamiserende figuren. Siffer vindt het alvast een slecht idee om een al te uitgebreide structuur op poten te zetten met bezinningshuizen en ceremonieleiders. Hij waarschuwt voor een "mimetische beweging", want de vergelijking met 'kerk' en 'priester' is inderdaad snel gemaakt. Wel vindt hij het de taak van de georganiseerde

organisatorische inspiratie worden opgedaan bij bvb. de spirituele beweging van de *Universal Unitarians* uit de V.S. Met pluralisme en individuele belevingsvrijheid als uitgangspunten, probeert deze organisatie met 217.000 leden een eigentijdse praktijk voor ondogmatische spiritualiteit uit te werken. Met verdeeld succes, weliswaar; en daarenboven laat het 'unitarisme' ook ruimte voor theïstische wereldbeelden. Dat valt m.i. buiten het vrijzinnig-humanistisch zingend spectrum, maar met een pantheïstische grondtoon zou een verwante organisatie kunnen bestaan die al wat zuiverder op de vrijzinnige graat is. En daarnaast kan natuurlijk met een open blik inspiratie worden geput uit zingende praktijken de wereld rond.

MAAKBAARHEID EN/OF WAARDIGHEID

Een derde punt dat verdeeldheid zaait, betreft de grondslag van het humanisme zelf. Waarom is men humanist? Kortweg omdat men het menselijke welzijn en de menselijke waardigheid in het hiernumaals centraal stelt. Iedereen knikt. Een deugddoende consensus. Maar vandaag ontstaan er steeds meer technologieën die diepgaand ingrijpen in het menselijke lichaam. Zaken als esthetische chirurgie, doping, psychoactieve drugs, elektronische implantaten, functionele prothesen en genetische manipulatie wekken een groot onbehagen op. Dat is aan bezorgdheden over veiligheid en sociale rechtvaardigheid toe te schrijven, maar ook sterk ingegeven door een principiële weerzin tegen de *onnatuurlijkheid* ervan. Voor deze slag humanisten staat humanisme voor het behoud van onze 'natuur'. Echter, andere humanisten – voorlopig een minderheid – verworpen expliciet de biologische natuurlijkheid als een ethisch relevant criterium. Dat wij de meester worden van ons eigen lichaam en onze eigen geest, is voor hen het summum van de menselijke waardigheid. Deze tweede groep, die steeds mondiger wordt en traag maar zeker aanhang wint, verschijnt onder verschillende noemers zoals 'transhumanisten', 'bioprogressieven' of 'liberale eugenetici'.

Voorlopig kan deze derde tweespalt nog wat op de achtergrond blijven, omdat de technologische vooruitgang er vooralsnog niet toe heeft geleid dat de vermogens van de *homo sapiens* plots door een ingreep of additief onmiskenbaar op een veilige manier worden overtroffen. Maar de eerste van dergelijke technologieën lijken niet veraf. En eens zij klaar en duidelijk voor ons zullen liggen, lijkt de interne tegenstelling tussen het natuurgezinde en het technologieminnde humanisme een ideologische breuk te noodzaken. Bovendien is deze derde discussie misschien toch veel meer aan de orde dan men zou kunnen denken. Immers, moet een discussie over zoets fundamenteels als de mogelijke ontwikkeling en toepassing van ingrepen die de eerste 'meer dan biologisch menselijke' personen voortbrengen, niet uitvoerig op voorhand worden gevoerd?

Over deze drie cruciale uitdagingen, meer in de volgende Moeials.

Pieter Bonte

gebruiken, omdat dit als een bedreiging voor de vrije individuele levensinvulling overkomt.

Door de volharding in zwart-wit visie, is de georganiseerde vrijzinnigheid er nooit toe gekomen haar zingeving in een uitgewerkte culturele traditie om te smeden. Maar zo blijft een aanzienlijk deel van de ontkerkelijkte bevolking wel op haar zingevende honger zitten. Nu kan je die zingeving vrijwel uitsluitend op een zeer individuele, zeer gefragmenteerde manier beleven. Je leest een boek, gaat naar de film of theater, bezoekt een museum, mijmert wat tot jezelf, met wat succes heb je af en toe deel aan een waardevolle levensbeschouwelijke discussie... Zo kan je – grotendeels uit eigen beweging – allerlei zingevende momenten bijeenprokkelen. Maar nergens staan er in de westerse steden gebouwen die exclusief en expliciet zich de bezinning van vrijzinnig-humanisten accommoderen, laat staan dat er momenten worden ingelast om samen die bezinning te beleven. En misschien is dat wel nodig om aan de zingevende schraalheid van zovelen wat te verhelpen.

In 1783 hebben Robespierre en de zijnen daartoe een nogal foute poging toe ondernomen door een *culte de la Raison* uit de grond te stampen (zo werd de Nôtre Dame van Parijs tot *temple de la Raison* herdoopt). Na twee jaar Schrikbewind was het gedaan met de hervormingspret, en dat had onder meer tot gevolg dat de 200 jaar na hen geen enkele weldenkende vrijgeest het nog in zijn bol zou halen een ceremoniële dienst in het leven te roepen. Begrijpelijk, maar jammer. Zeker, de vrijmetselarij is een duurzame poging tot een vrijzinnig-humanistische ritus, maar wegens de gekende eigenaardigheden daarvan (geheimhouding, lidmaatschap op uitnodiging) kunnen we die schrappen als kandidaat voor een breed en open vrijzinnig-humanistisch cultuurgenootschap.

Hoe zo'n cultuuruitbouw concreet zou moeten worden aangepakt, is een heikel punt. Vooruitgang

vrijzinnigheid om rituelen te ontwikkelen voor belangrijke momenten zoals geboorte, adoptie, volwassenwording, huwelijk en overlijden. Siffer gaf mee dat de ontwikkeling van deze rituelen uitdrukkelijk wordt opgenomen in de nieuwe besprekingen binnen het HVV. Ik wens ze daarmee alle succes, maar of deze rites ooit spontaan en diepgaand beleefd zullen kunnen worden zolang zij volstrekt facultatief en individualistisch blijven, blijft zeer de vraag. De bestaande "Lentefeesten" en seculiere begrafenissen zijn berucht om hun triestige halfslachtigheid.

De uitbouw van een nieuw structureel 'genootschap' kan ook moeilijk verzoenbaar lijken met het streven naar inclusie en openheid voor diversiteit. Echter, anderzijds kan worden opgeworpen: zijn dit soort zorgen geen doorslagjes van de voornoemde 'allergische' reactie op elk uitgebouwd gemeenschapsleven? En hoe zal er anders ooit een voldragen en wervende identiteit kunnen worden gegeven aan de vrijzinnig-humanistische levenswandel? Ik wens het HVV alle succes toe, maar de promotie-actie waar ze binnenkort mee zullen uitpakken ("Zonder dat ik het wist", met het onvermijdelijke communicatiebureau Fé), maar ik betwijfel of het op veel meer dan een slag in het water zal uitdraaien.

Een meer structurele aanpak, en een mentaliteitsverschuiving in de diepte onder vrijzinnig-humanisten: zonder dat te realiseren zal er m.i. weinig in huis komen van een ingrijpende nieuw elan. Met de nodige kritische zin, kan misschien wat

De Moeial lost al uw problemen en sudoku's op!

2	4	8	3	5	9	6	1	7
6	3	5	7	2	1	9	8	4
9	7	1	4	6	8	3	2	5
4	8	6	9	1	3	5	7	2
5	1	3	2		6	4	9	8
7	9	2	5	8	4	1	6	3
1	6	4	8	3	7	2	5	9
3	5	7	6	9	2	8	4	1
8	2	9	1	4	5	7	3	6

Het Land van Aankomst

Vorbij het multiculturele drama ?

Ze waren het “voor 92 procent” met elkaar eens; Hoogleraar Grootstedelijke Problematiek Paul Scheffer (1954) en Leuven burgemeester Louis Tobback (1938). Bij deBuren gingen ze naar aanleiding van het nieuwe boek *Het Land van Aankomst* op 14 januari met elkaar in debat over migratie, de verzorgingsstaat en geloofsvrijheid. Scheffer deed zeven jaar over zijn 500-pagina's tellend werk: “Al is dit boek dik genoeg om er Marokkanen mee op het hoofd te slaan, daar heb ik het niet voor geschreven.”

ILLUSIES

“Zelden heeft een artikel zoveel debat losgemaakt als ‘Het multiculturele drama’ van Paul Scheffer” Met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid vangt een recensie van Scheffers laatste werk *Het Land van Aankomst* aan met een passage van bovenstaande strekking. Naar eigen zeggen heeft de auteur, sinds het artikel meer dan acht jaar geleden in *NRC/Handelsblad* verscheen, zelfs geen dag beleefd waarin hij niet op zijn ‘multiculturele drama’ is aangesproken.

Dit hoeft op zich niet te verbazen; het artikel sloeg als een bom in bij de Nederlandse linkse kerk; Scheffer zou Filip Dewinter ‘rechts hebben ingehaald’, zou een voorstander zijn van een ‘raszuiver Nederland’, en kon volgens sommigen maar het beste zelf ‘het land uit worden gezet’.

In ‘*Het multiculturele drama*’ (januari 2000) bekritiseerde Scheffer de houding van niets doen en de andere kant op kijken van de Nederlandse samenleving ten opzichte van immigrantenproblematiek. Het was een houding van onbekommerde onverschilligheid, onder het mom van de neutraliteit en tolerantie –samen met tulpen en kaasschaven ‘s Neerland's bekendste exportproducten: “*Wie alle beschikbare gegevens overziet komt tot een ontvullende conclusie: werkloosheid, armoede, schooluitval en criminaliteit hopen zich op bij de etnische minderheden. En de vooruitzichten zijn over de gehele linie niet gunstig, in weerwil van individuele succesverhalen.*”

In een eerdere versie van zijn artikel heette het drama nog een multiculturele illusie, maar dat vond Scheffer uiteindelijk te zwak uitgedrukt. Hij besluit zijn essay met de onheilspellende zin “*Het multiculturele drama dat zich voltrekt is de grootste bedreiging voor de maatschappelijke vrede.*” Na publicatie was een stortvloed aan verwijten zijn deel, maar Pandora's doos van maatschappelijk debat was voorgoed geopend.

Het stigma van maatschappelijk klokkenluider heeft Scheffer nooit van zich af kunnen schudden. Enkele maanden geleden verscheen zijn vuistdikke *Het Land van Aankomst*, waarin hij

Wat zeven jaar geleden nog stormen van protest opriep, is nu kennelijk volkomen geaccepteerd

uitgebreid voortborduurde op *Het multiculturele drama*. De reacties zijn nu louter positief, het boek is toe aan een tiende druk en Scheffer reist stad en land af om zijn boodschap aan de debat- of koffietafel door te geven. Het is opmerkelijk om vast te stellen hoe groot de reacties op ‘*Het multiculturele drama*’ en ‘*Het Land van Aankomst*’ van elkaar verschillen. En dat terwijl de inhoud nu niet werkelijk anders is; Scheffer heeft zelfs simpelweg delen van zijn essay integraal in zijn boek opgenomen. Wat zeven jaar geleden nog stormen van protest opriep, is nu kennelijk volkomen geaccepteerd.

Overigens heeft Paul Scheffer voor een unicum in de lange en rijke historie van *De Moeial* gezorgd; hij verkoos ervoor om niet geïnterviewd te worden. Dat kan natuurlijk best aan het humeur of terugkerende maagklachten liggen –het leven is bezaaid met tegenslagen, dat weten wij ook– en we gunden hem een herkansing. Deze tweede onderneming strandde echter op even vruchteloze oevers: de man bleef de voorkeur geven aan een peloton beroepsjournalisten met standaardvraagjes, onder fervente aanvoering van Yves Desmet, die het boek als ‘verplichte lectuur’ bejubelde. Een

woordje voor *De Moeial* zat er echter niet in. Paul Scheffer wordt in de Amsterdamse roddelgangen wel eens de meest verwaande man van Nederland genoemd.

NODEN

Maar dit terzijde. *Het Land van Aankomst* is namelijk zonder meer een waardevol boek. Scheffer is gelukkig ook niet in de val van de populaire actualiteit getrapt, wat *Het Land van Aankomst* een langere houdbaarheidsdatum geeft; kenmerkend is dat de namen ‘Verdonk, Rita’ en

IDENTITEIT

‘Wilders, Geert’ in het register niet eens voorkomen.

Kort gezegd komt Scheffers visie neer op de gezonde levensinstelling ‘laten we van de nood een deugd maken’. De nood is in dit geval de onontkoombare migratie van de afgelopen vijftig jaar. Een deugd ziet Scheffer in het kritisch benaderen van het Nederlander-zijn, waarbij Nederland –onder enige voorwaarden– naar eigen voorkeur inwisselbaar is voor een doorsnee land uit West-Europa.

Scheffer pleit voor een herinvulling van hetgeen waar Nederland voor staat. Het draait hierbij rond identiteit, geschiedenis en de rol van de staat. Tradities moeten niet in stand worden gehouden omwille van hun bestaan, maar omwille van hun waarde. Men moet zich daarom niet blindstaren op de onoverkomelijke verschillen tussen migranten en niet-migrant; iedereen moet zijn identiteit onder de loep nemen. Hierbij werkt het enkel verlamdend om te wachten op de eerste beweging van ‘de ander’: “*De draaideur van het eigen gelijk heeft immers een eeuwig ‘na u’ tot gevolg.*” Want “*in zekere zin zijn we allemaal nieuwkomers ten opzichte van het verleden dat we ons moeten zien toe te eigenen.*” Deze tendens is al wel eerder ingezet; in Frankrijk heeft de minister van Integratie tegelijkertijd Identiteit in zijn portefeuille.

De herontdekking van de Nederlandse identiteit is een van de deugden die uit de nood van grootschalige migratie zou moeten ontspruiten, aldus Paul Scheffer. Nederland is te lang een ‘vermijdingsland’ geweest waarin praten over verschil of overeenkomst taboe was. De –in België beruchte– zelfverheerlijking van de Nederlander moet plaats maken voor zelfonderzoek. Deze observatie behelst een scherpe analyse van de Nederlandse cultuur van overdreven tolerantie in de slechte zin van het woord. Het toont evenwel terzelfdertijd een zwakte in Scheffers betoog. Wat nu als de kern van de Nederlandse identiteit ligt in het schijnbaar afwezig zijn van een duidelijke identiteit. Deze mogelijkheid is in Scheffers discours afwezig.

Migratie is van alle tijden. Deze gedachte verleidt veel ‘multiculturalisten’ tot de dooddoener dat ‘er dus niets nieuws onder de zon is’. Met die bagatellisering maakt Scheffer hardhandig korte metten. De omstandigheden maken de huidige migratie er een zonder precedent. Vanzelfsprekend vergelijkt Paul Scheffer migratievormen in tijd en ruimte: van katholieke Ieren in Amerika tot de Commonwealth-problematiek van Groot-Brittannië. Wat de huidige migratie echter onmiskenbaar anders maakt, zijn de omstandigheden. Samengevat zijn het er twee: voor het eerst vindt er grootschalige migratie plaats naar verzorgingsstaten, en voor het eerst migreren er godsdienstigen naar een (zo goed als) seculiere samenleving.

Volgens Scheffer leidt de verzorgingsstaat tot inactiviteit. In de lijn van zijn discours ‘rechten en plichten gaan niet zonder elkaar’ pleit hij voor een ‘verplichtende verzorgingsstaat’ waarin immigranten rechten moeten opbouwen er zij aanspraak kunnen maken op steun van de staat. Dit rekent Scheffer ook de ontvangende samen-

leving aan; het vangnet van de sociale zekerheid heeft soms te veel weg van een plakkend spinnweb. Dit verleidt Scheffer ook tot de uitspraak dat ‘gelijkheid binnen de grenzen, ongelijkheid aan de grenzen veronderstelt’. Niet zozeer vanwege de belastinggelden die naar nieuwe migranten zouden gaan, maar vanwege de ‘verplichting’ aan de kinderen van migranten die nu al in Nederland wonen en zonder job zitten; nog meer concurrentie uit lage-loonlanden zou de laagopgeleiden juist het hardt treffen. Scheffers betoog klinkt hier niet altijd even geloofwaardig, maar een punt heeft hij zeker.

Het sterkste punt van *Het Land van Aankomst* zit in de benadering van de tweede omstandigheid die de huidige migratie er een zonder precedent maakt: de seculiere samenleving en de minderheidsgodsdiensten. Paul Scheffer houdt een sterk pleidooi voor godsdienstvrijheid, met de vrijheid op godsdienstkritiek als conditio sine quo non. Ook de vrijheid om van je geloof af te stappen staat voor hem buiten kijf. Scheffer zit dan ook in het –door enige treurigheid en wansmaak omgeven– Comité voor Ex-Moslims van voormalig PvdA'er Ehsan Jami.

VOLMAAKTHEDEN

Als men afgaat op de reacties die *Het Land van Aankomst* heeft veroorzaakt, kan men eigenlijk maar één ding concluderen: in grote lijnen is iedereen het met de inhoud eens. Van links tot rechts lopen recensenten en politici met het boek weg. Zelfs de aartsconservatieve Bart-Jan Spruyt (voormalig politiek compagnon van Geert Wilders) bestempelde Scheffers werk als ‘een gids naar een nieuwe consensus’. Nu geeft Scheffer her en der wel eens blijk van neigingen die rechtstreeks uit Edmund Burke zijn gehaald (“*Voor mij is de essentie van burgerschap het besef dat er iets aan je voorafgaat en dat er iets na je komt*”), de algemene tendens is er een van uitgesproken progressiviteit. Scheffer zelf is lid van de sociaal-democratische Partij van de Arbeid, en overwoog in 2005 zelfs om zich kandidaat te stellen voor het lijsttrekkerschap als alternatief voor Wouter Bos.

Het is een ondankbare taak om in debat te gaan met iemand als je het met die persoon eens bent. Dat ondervindt vrijwel elke tafelnoot van Paul Scheffer, en dat ondervond ook Louis Tobback bij het debat bij deBuren op 14 januari. De socialistische burgervader van Leuven trachtte niet van harte lacunes in Scheffers betoog te benoemen, maar moest aan het einde van de rit toch toegeven dat hij het ‘voor 92 procent met zijn tegenstander eens was’.

Die acht procent van verschil deed enigszins karikaturaal en gekunsteld aan; Louis Tobback stelde zich op als een ware oersocialist en leverde tegelijkertijd kritiek op zijn eigen partij: “*Ik mis in Het Land van Aankomst een klassenanalyse, die er duidelijk op wijst dat het probleem van immigratie een probleem is van een soort subproletariaat dat in conflict komt met de poor white. Daar is het de verdomde plicht van een socialistische partij om te willen weten dat daar problemen zijn.*” In Leuven bestaat er geen subproletariaat en daar heeft zich dan ook geen multicultureel drama voltrokken, aldus de minister van Staat; maar “*dat komt natuurlijk omdat Leuven zo’n goede burgermeester heeft*”...

Scheffer erkent de sociaal-economische kant van het verhaal. Hij wijst er echter op dat er óók een culturele dimensie aanwezig is. Daar wilde Tobback dan weer niets van weten: “*Het is voor negentig procent een probleem van arme luizen.*” Waarop Scheffer met enige ergernis in zijn stem repliceerde: “*Het is een armoedig idee van de samenleving om alles te willen herleiden tot sociaal-economische tegenstellingen.*”

Een andere punt van verschil tussen de twee debatteurs was de omgang met geloofsvrijheid. Zoals gezegd, is vrijheid van geloof in Scheffers visie onlosmakelijk verbonden met de vrijheid van geloofskritiek. Hij haalt een anekdote aan: “*Ik had*

Tobback: “Het is de verdomde plicht van de socialistische partij om problemen te herkennen”

laatst een gesprek met een imam op de radio. Die imam zegt tegen mij dat hij een perfect geloof heeft. Ik vraag hem of elke kritiek, waarbij ik geen enkele intentie heb om hem te kwetsen, afbreuk doet aan die volmaaktheid. Hij antwoordt ‘Ja’. Ik zeg hem ‘Dan kunnen we nu twee dingen doen: óf we feliciteren elkaar met onze wederzijdse volmaaktheid en we gaan tevreden uiteen, óf we gaan toch een gesprek voeren dat misschien krenkend kan zijn, maar dat hoort bij een open samenleving.’ Juist het publieke debat houdt het debat verder weg. Louis Tobback vond dit niet zozeer een kwestie van het recht van meningsuiting, maar eerder van de opportuniteit: “*Dat die imam zegt dat hij volmaakt is, interesseert mij niet. Zolang hij me maar met rust laat. Ik ben een absoluut agnost en wil die vrijheid ook altijd blijven verdedigen. Desnoods richt ik nog mijn eigen loge op.*”

Na afloop hoorde ik iemand klagen: “Die Nederlanders willen altijd maar blijven praten...” Dat bleek in het debat inderdaad een aanzienlijk verschil te zijn tussen Tobback en Scheffer. Of dat nu cultureel of sociaal-economisch te verklaren valt, laat ik voor een volgende editie.

Daniël van der Meer

Paul Scheffer
Het Land van Aankomst
De Bezige Bij, 2007
477 blz.

Besproken debat: Paul Scheffer & Louis Tobback
over Multiculturaliteit
deBuren, maandag 14/01/08
Moderator: Piet Piryns

Op deze trein

Op deze trein vannacht
Gaat niemand nog naar huis
Iedereen is op doorreis of op missie

In deze trein vannacht
Voelt niemand zich echt thuis
Al komt er ooit een dag misschien:

Dat we halt houden op een plek
Waar de kille nacht ons niet verracht
Op een groene heuvel vinden we dan een stek
Zo'n plek die je niet meer had verwacht

En al is de nacht er nog steeds koud
En hebben we geen verwarmd terras
Volstaat het om te zeggen dat je van me houdt
En te weten dat 't vroeger niet beter was

Op deze trein vannacht
Gaat niemand nog naar huis
Iedereen is op doorreis of op missie

In deze trein vannacht
Voelt niemand zich echt thuis
Al komt er ooit een dag misschien:

Dat we ons tevreden stellen met drek
De koude sterrenhemel ons toelacht
We niet langer iets hebben van verrek
Want een bank op 't perron is ook zacht

En een huis hoeft niet noodzakelijk van steen
Het kunnen ook twee lichamen wezen
Ze houden melkander op de been
En ze zullen elkaar wel genezen

Pieter Jan Van Pevnage

Hedendaagse Poëtische Reflectie

Marge als Bestaansconditie

opgedragen aan Prof. Dr. Michel Bartosik

*Awaiting Snow,
poets in their cups
see lightning flash.¹*

Binnen de hedendaagse (Nederlandstalige) poëzie kan men ruwweg onderscheiden tussen goede en slechte poëzie (om met de meest voor de hand liggende distinctie te beginnen), maar daarover zo meteen meer. Helaas is die laatste categorie, net zoals de slechte smaak in deze postindustriële maatschappij, oververtegenwoordigd. Of is “helaas” een foute woordkeuze? Moeten we dankbaar zijn voor die omnipresente slechte smaak? Moeten we blij zijn om zo veel omnipotente onwetendheid en onverschilligheid? Allicht wel, want nu hebben we iets om ons tegen af te zetten, om te verguizen; het is hier dat we in staat zijn onszelf uit te spreken.

“Hier” is een minuscule marge, midden in het weke hart (rottend vlees) van het geo-grafische centrum van de Europese mainstream. Vanuit dit punt wordt getracht *anders te kijken*, en met behulp van die nieuwe (mystieke) blik proclameren wij een nieuwe ethiek. Of beter gezegd een ethiek *tout court*, want we leven in een taalmaatschappij die duidelijk overhelmt naar dogmatische eenmaking. Hoe doorbreek je het dogma van de heersende (eengemaakte) taal, en *beziehungswyse*, dat van het huidige denken? Een visionair als William Blake kan ons hier misschien uitkomst bieden: Blake spreekt van een jeugd (“innocence,” niet-indoctrinatie), gevolgd door het zgn. volwassen leven (“experience” door indoctrinatie). Jeugd wordt dan een paradijselijke, pre-civilisatie-toestand, die automatisch verloren gaat wanneer men taal, en dus ook (verdorven) ervaring opgedrongen krijgt.

Twee mogelijkheden manifesteren zich nu: ten eerste is er de rechte, reeds geplaveide weg: gevangen blijven in leeghoofdige passiviteit en napraten. De tweede mogelijkheid is – daar terugkeren naar de kindertijd enkel een illusie kan zijn – de zoektocht² over kronkelende, begroeide paadjes naar een *tweede* “jeugd.” Deze tweede jeugd is een soort *innocence regained*, die nog sterker en schitterender zou zijn dan de initiële paradijselijke staat van zijn. Deze zoektocht naar bredere, alternatieve kennis, om dan uit te komen bij een toestand van pure verlichting. Ik ben een overtuigd voorstander van het combineren van dit laatste gegeven met het Oosterse principe van Satori of Zen-verlichting.

Het verschil met Blakes *innocence+* is dat de mens, hoeveel kennis deze ook tracht te verwerven, “vanzelf” Satori moet kunnen bereiken. Dit is echter alleen weggelegd voor diegenen die zich op waarachtige wijze kunnen openstellen voor hetgeen zich “vlak onder hun neus” bevond zonder dat ze in staat waren het waar te nemen. Na deze kentering in zijn/haar ervaringswereld is het subject in staat de geest los te maken van het aardse bestaan. Wat volgt zou een permanente toestand van gelijkmoedigheid gecombineerd met het taoïstische principe van Wu-Wei³ moeten zijn. Hoewel die “permanente toestand” natuurlijk onzin is, zeker binnen deze snel evoluerende centenmaatschappij, helpen deze inzichten ons wel een stuk verder. Hoe komen we dan tot die kortstondige momenten van mystiek inzicht? Hoe “overstijgen” wij de heersende (taal)orde?

Ik denk dat de woorden *poëtische grenservaring* een betrekkelijk accurate beschrijving zijn van het *Ding*⁴ waar het hier over gaat. Daar wij “het vermogen om door heuvels, aarde, huizen en bergen [ons] recht voor- of achteruit te bewegen”⁵ (nog) niet bezitten, moeten we het doen met het aftasten van de grenzen onzer ervaring. Die openbaren zich op het moment dat we tot een voordien on-gekend inzicht komen. Dit is op twee manieren mogelijk: als er op straat voor je ogen iemand in het hoofd wordt geschoten met een .22 shot gun of als Kaspar Hauser voor het eerst kennis maakt met taal, is dat een directe grenservaring. De *indirecte* grenservaring is voor mijn betoog interessanter (en subtieler):

*Spring moon –
flower face
in mist.⁶*

In zes woorden worden hier maar liefst vijf objecten, die met elkaar enkel gemeen hebben dat ze in dezelfde (visuele) dimensie bestaan, op elkaar losgelaten. En elk object draagt nu de sporen van de andere vier in zich. Dat een maan en een bloem een menselijk gezicht kunnen hebben weten we ondertussen wel van tekeningen voor en door de allerkleinsten; maar dat de maan als een bloem kan zijn is ons minder bekend. Wat hier misschien wel voor een nog grotere verrassing zorgt zijn de verhullende mistlierten, waaruit

een warme nacht (*spring moon*) en helder, wit licht opdoemen die ons herinneren aan de zon die straks opnieuw zal schijnen en de felle kleuren van de bloem zal onthullen. De verrassing ligt hier dus in de nieuwe, voordien onbekende verbinding, gevormd met behulp van alledaagse begrippen.

In dit moment van mystiek inzicht (laten we alsjebliet niet van *hoger* inzicht spreken; ik heb reeds gezegd dat jij niet buiten jezelf kunt; je bent god verdomme niet) leggen we de grenzen van onze ervaring voor heel eventjes bloot: we aanschouwen wat we niet kunnen overschrijden. Zie het als een stroboscoop in een discotheek, laten we die halve seconde vertragen tot tekst: het is donker, je ziet geen bal. Een beat verlaat de speakers. Op hetzelfde moment reageert de stroboscoop met een lichtflits: in die één derde seconde zie je het beeld van een jongen en een meisje in een vreemde danshouding naar elkaar toe neigen. Donker. Licht: het meisje houdt de jongen stevig om zijn middel vast en duwt haar tong bij hem naar binnen. En bij elke nieuwe flits zal de vorige ervaring bijgesteld moeten worden. Het gaat hier, voor ik weer vergeet categorisch tewerk te gaan, om een *dubbele beweging*: het nieuwe inzicht (de nieuwe ervaring) werkt in op de set van reeds vergaarde en ingewikkeld gecombineerde ervaringen (de mens) en verandert hem. Tegelijk modificeert de mens de nieuwe ervaring om hem te kunnen inpassen in het geheel van wat zij/hij reeds weet. De mens blijft dus nooit dezelfde mens.

Dit gezegd hebbende, is het mij duidelijk geworden dat we het beste komaf maken met post-structuralistische en postmodernistische concepten als “dubbele beweging” en “grenservaring”. Uitgeholde retoriek moet gedetoneerd worden als

we iets adequaats willen kunnen zeggen *in* het nu. Eveneens pleit ondergetekende voor het ten grave dragen van de vooronderstelling van zaken zoals “diepestructuur” en “onderbewustzijn”. Waarom moet men het zo ver gaan zoeken en juist in die termen die elke denker in een handomdraai voor zijn/haar eigen kar kan spannen? Laten we, om ons dan toch te enten op wat voor ons kwam, het concept van “oppervlaktestructuur” recyclen; want door het vervallen van wat “boven” of “onder” is, is er enkel Oppervlakte, het Nu, waarin

geasfalteerde weg die naast het toverbos loopt en beweren dan die complexe wereld vanuit een vaste grond te denken en – nog erger – te kunnen duiden. Zij zeggen dat wie van de weg afwijkt ten dode opgeschreven is, terwijl zij zelf dood zijn. Zij maken zich belachelijk in de veel te kleine mantel die ze van hun ouders geërfd hebben, te meer omdat zij beweren dat die mantel als gegoten zit. Een oude mantel moet gewassen; de gaten genaaid; de mouwen versted alvorens men zich weer op straat kan vertonen. Er mag *nog zo* een sentimentele waarde gekoppeld zijn aan een ouwe mantel, zolang het de *onze* niet is, zitten wij gevangen in een keurslijf. Gevoelswaarde kan en mag niet het enige argument zijn in het beoordelen van poëzie. Epigonale poëzie, huis-tuin-en-keuken-poëzie, sentimentele poëzie, & cetera, & cetera, staan misschien leuk in geheime dagboeken en oefenschriftjes, maar doorgaans komen ze over als de gemiddelde Hollywood-prent: neurotisch, voorspelbaar en drammerig. Daarbuiten heeft slechte poëzie nog iets gemeen met Amerikaanse *blockbusters*: ze vindt over het algemeen, in tegenstelling tot goede poëzie, gretig aftrek bij het grote publiek.

Wat is dan, tot slot, die goede poëzie? Goede poëzie is een kind *van* de huidige tijd, maar tegelijkertijd probeert het die tijd ook te vatten in een nieuw licht door de grenzen van de hedendaagse menselijke ervaring aan te geven. Goede poëzie transformeert het oude denken, het past dat wat was een paar nieuwe mouwen. Zij gunt ons nieuwe inzichten in onze wereld, zij zet op een kritische manier vraagtekens in de marge van het huidige, gecanoniseerde denken met zijn ideologische taal. Als randverschijnsel is poëzie van groot belang, willen wij kunnen nadenken over en reageren op de (talige) orde van het nu. Goede poëzie bindt de strijd aan met het nu, niet met behulp van geweld maar, zo je wilt, met behulp van guerrillatactieken. Door ongrijpbaar te blijven voor het normale denken/spreken, toont poëzie ons een alternatief; een vluchtroute; een bewijs dat de heersende ideologische orde, in tegenstelling tot wat zij wil doen uitschijnen, helemaal niet absoluut is.

Poëzie tiert dus welig in de marge, en dat is de enige plaats waar het voor haar, nu alleszins, goed toeven is. Zegt Lao-Tsu niet dat wie wil overwinnen zich moet laten terugdringen? Poëzie mag en kan niet toegankelijk zijn voor de massa, want dan zou zij haar grootste kwaliteit verliezen. (Ik sluit mijn oren voor de vraag of dit nederige essay wel zal bijdragen tot die wenselijke status van poëzie en of ik überhaupt wel de pen had mogen opnemen.) Poëzie moet moeilijk toegankelijk, ambigu, veellagig, problematisch en polyfoon blijven, wil het ongestoord in de marge van een vluchtig paradijs kunnen rondrennen. De dichter werkt onder twee voorwaarden: hij/zij moet een soort *kinderslot* op haar/zijn poëzie plaatsen waardoor de massa niet binnen wil of kan geraken. Daarnaast moet in zijn/haar lyriek een soort *sleutel* voorzien zijn: die is bestemd voor iedereen die zich wil open stellen voor de nieuwe ervaring, iedereen die bereid is te zien wat er zich voor zijn/haar ogen zou kunnen afspelen. Zonder aanknopingspunten is er geen communicatie (wisselwerking) mogelijk; ook totaal hermetische poëzie wordt naar de categorie der slechte poëzie verwezen. Echte mystici sluiten niets of niemand uit. Wacht op de flits.

[meToiKos]

¹ *On Love and Barley: Haiku of Basho*, vertaald door Lucien Stryk, Penguin Books, London, 1985. P. 58. Vertaling: (TJM) Wachtend op sneeuw, / zien dichters in hun kop / bliksem flitsen.

² Deze zoektocht kan niet meer zijn dan een (kortstondige) vluchtpoging: denken in het nu zal noodzakelijkerwijze altijd achterhaald worden door het denken van straks. In dit opzicht blijft iedereen die *via* taal over de wereld denkt gevangen in taal; niemand kan buiten haar/zijn eigen wereld.

³ Niet-ageren.

⁴ Zie Lacan, Van Bastelaere.

⁵ Uit het Tibetaanse dodenboek in *Wijsheden uit het Oosten*, L. Adams Beck, N.V. Servire, Den Haag, jaartal onbekend.

⁶ *On Love and Barley: Haiku of Basho*, vertaald door Lucien Stryk, Penguin Books, London, 1985. P. 27. Vertaling: (TJM) *Lentemaan – / een bloemengezicht / in de mist.*

⁷ In: *Wwwhhoosshhh*, Vantilt Nijmegen, 2001, o.a. op p. 68.

Wat heeft dit alles nu te maken met goede en slechte poëzie/poëtica? Slechte poëzie/poëtica hebben niet het lef hun eigen weg te zoeken in het kluwen van wandelpaadjes; zij nemen de

Identiteitscrisis!

Crise d'Identité! Identitätskrise!

Is België een artificieel construct? Wat betekent het om 'Belg' te zijn? België Barst! Identiteit is een populair onderwerp, zo blijkt. De kwestie van nationale identiteit ligt dan ook aan de oorsprong van het huidige debat over de toekomst van de Belgische staat. Overal worden we geconfronteerd met vragen rondom het begrip van nationale identiteit en per verleniging, vragen over onze eigen identiteit. Wie zijn we? Want daar draait het natuurlijk ook om. De crisis van het Belgische staatsmodel is, om het even uit een andere hoek te bekijken, op zich een identiteitscrisis. Een bepaalde groep kan zich niet meer identificeren met hun 'Belgische' identiteit en meet zich dus een 'Vlaamse' aan. Het wordt tegenwoordig dan ook moeilijker en moeilijker om zich geen Vlaming te voelen.

Ik word dan ook dagelijks om mijn oren geslagen met het feit dat ik een 'Vlaming' ben. Van politieke partijen (CD&V, Christen-Democratisch & Vlaams) tot artikels in *De Standaard* en de *Knack*, welke mij eendeloos onderhouden over deze of gene 'Vlaming' en een myriade aan 'Vlaamse' gewoontes en verdiensten. Of dacht u dat de proliferatie van de Vlaming mij ontsnapt was? Zo schiet mij een artikel in *De Standaard* van enkele dagen terug te binnen, waarin te lezen staat: 'Dat voorspelt Marc Bresseel, de Vlaming die bij Microsoft Europees verantwoordelijke is voor de verkoop van online-reclameruimte'. (*De Standaard* 06/02/2008) Hoera! Een Vlaming heeft het gemaakt! Als Europees verantwoordelijke dan nog wel. Waarom echter, dien ik te weten dat Marc Bresseel een Vlaming is? Wat is een Vlaming in de eerste plaats? Volgens de gangbare definitie zijn Vlamingen natuurlijk de 'Nederlandstaligen' van België. Maar recent onderzoek heeft dan weer uitgewezen dat een aantal Nederlandstalige Brusselselaars zich absoluut niet als Vlaming wensen te omschrijven. Hoewel ze de identiteit opgeplakt krijgen, wensen ze deze zo snel mogelijk te vergeten. Voor hen heeft deze immers negatieve connotaties. Daarbij kunnen we ook noteren dat een gedeelte Vlaamse identiteit evengoed een constructivistisch eerder dan een organisch gegeven is.

Dit artikel is echter absoluut geen schotschrift tegen of een pamflet ten voordele van één of andere Belgische "identiteit". Noch is het een betoog voor Vlaanderen. Ik merk dat nationale identiteit op zich altijd een bewuste of onbewuste keuze is. Loyaliteit tegenover een groep is iets dat men kiest, of men wordt er toe, om het cru te stellen, geïndoctrineerd. Dit kunnen we typeren

Hoera!

Een Vlaming heeft het gemaakt!

als een onbewuste keuze. Dat dit geen debat in de periferie is, hoef ik amper er bij te vertellen. Zoals allen onder jullie wel zullen weten, is 'nationalisme' in Europa verre van dood, en is het concept van de natiestaat nog lang niet begraven. Ondanks de steeds verdere 'globalisering' van onze dagelijkse leefwereld, de enorme mogelijkheden die moderne communicatietechnologie ons verschaffen, blijven nationalisme en de nationale identiteit factoren die nog steeds zwaar doorwegen in de politieke arena. In Frankrijk dweept Sarkozy met de Franse identiteit. Voor uw gemak, als men zich naar zijn webstek dirigeert vindt men onder "*Ce que je vous propose*" een lijst met 15 punten, waarvan nummer 15 als volgt leest "*Fiers d'être français*".

En dit gegeven vind een uitdrukking in heel zijn politieke personae. In Nederland zijn de Nederlanders toe aan een heuse identiteitscrisis. Wat betekent het, Nederlander te zijn? Blijkbaar heeft het iets met tulpen en klompen te doen, maar we zijn er nog niet helemaal uit. Over Rusland hoef ik hier niet uit te wijden, het bestaan van een organisatie als *Nasji*, gestimuleerd vanuit de hoogste echelons van het Kremlin, spreekt boekdelen. Aan de overkant van de plas is het niet beter gesteld, zowel in de Amerikaanse als de Venezolaanse politiek is vendelzwaaien *bon ton*. Men zou je haast scheef bekijken als je het niet deed.

Dit lijkt echter, als we er even bij stilstaan, allemaal een kwestie van identiteit te zijn. Want wat is patriotisme en nationalisme anders dan een gemakkelijke invulling van de vraag 'wie ben ik'?

Door zichzelf te identificeren met de natie, met zijn *volk*, meet het individu zichzelf een identiteit aan. Deze wordt dan stevast eerst en vooral ingevuld door deze nationaliteit, dit gevoel van behoren, en de zogezegde kwaliteiten die deze nationale identiteit behelst.

IMAGINED COMMUNITIES

Volgens Benedict Anderson, een eminente auteur op het gebied van nationalisme, wiens boek '*Imagined communities*' uit 1983 een enorme invloed heeft gehad op de verdere studies op dit gebied, moeten we de natie begrijpen als een '*ingebelde gemeenschap*'. Het aannemen van een nationale identiteit dwingt het individu immers om zich door een acte van verbeelding te identificeren met een gemeenschap waarvan hij het grootste deel van de leden nooit zal ontmoeten. Hierbij verbeeldt hij zich dat deze anderen een zelfde sociale werkelijkheid kennen en beleven als hijzelf. Hij neemt zelfs aan dat deze tot op een bepaalde hoogte op de zelfde manier denken als hijzelf. Nationaliteit kunnen we misschien het best omschrijven als een identiteit die we onbewust aannemen omdat we ze worden ingelepeld van jong af aan, maar welke we te weinig in vraag stellen. Als, zoals Sartre stelt, '*l'existence précède l'essence*', dan is een nationalisme slechts een invulling van de eigen identiteit door een gemakkelijke, voorgekauwde identiteit, de nationale. Deze reikt ons een referentiekader aan voor de wereld rondom ons, een referentiekader dat we best niet verder kritisch ontleden.

Gezien ik met dit artikel een kanttekening bij onze huidige leefwereld wil maken, dienen we ook het fenomeen taal binnen het nationalisme nader te bekijken. Taal is immers binnen het Vlaams-nationalisme het bindmiddel bij uitstek. In zijn werk maakt Anderson een connectie tussen de popularisering van de gedrukte media en popularisering van de nationale taal, welke dan weer leidt tot het ontstaan van een ingebelde, verbonden gemeenschap. Welk dialect verheven wordt tot standaardtaal is op zich ook weer een keuze dat voor een groot deel op toeval berust. De standaard voor het Nederlands is op zich dan ook geen gepredetermineerde keuze. Net zoals de verspreiding van deze ingebelde gemeenschap niet op voorhand vast lag. Anderson stelt dat door de verspreiding van de standaardtaal het idee van een ingebelde gemeenschap zich ook zou verspreiden volgens dezelfde lijnen. Natuurlijk zijn er zeker ernstige bedenkingen die men zich kan maken bij deze thesis van Anderson, maar als we gaan kijken naar de Vlaamse identiteit, is het zeker een interessante opmerking. Het feit dat wij ons allen als 'Nederlandstalig' identificeren is een gegeven dat immers enkel mogelijk gemaakt werd door de verspreiding van de gestandaardiseerde vorm van het Nederlands als taal door de verschillende media. Dit is geen autonome ontwikkeling binnen Vlaanderen, maar een gestimuleerde ontwikkeling van boven uit. Net zoals de verspreiding van de Brabantse dialectische invloeden op het 'Vlaams' van vandaag voor een groot deel aan het gebruik van dit dialect in de populaire media kan toegeschreven worden, en dus ook de ontwikkeling van een type 'standaard Vlaams' hieruit zou kunnen voortvloeien. Deze taalkundige verspreiding voedt zeker in een bepaalde mate het 'wij' gevoel onder een deel van de bevolking. Hierbij is het ook wel interessant te vermelden dat M. Billig opmerkt dat "*language does not create nationalism, so much as nationalism creates language*". Zonder een Vlaamse beweging waren we hier waarschijnlijk niet eens geraakt.

De constructie van de identitaire gemeenschap Vlaanderen is op zich natuurlijk niet de logische uitkomst van één of andere vage historische predestinatie. Om de cursus van Professor R. de Peuter te citeren "...de gemeenschappelijke geschiedenis van de Nederlanden [is] niet het resultaat van een spontaan proces, maar van het optreden van vorsten, van sociale elites, van de

religie en krachten in de samenleving die vaak door de factor taal door werden beïnvloed." Dat Vlaanderen dus geen constant gegeven is, lijkt mij bijna evident. Vanuit een historisch perspectief is dit helemaal geen 'gegeven'. Limburg en West-Vlaanderen in één land, Limburgers en West-Vlamingen die zichzelf één zelfde nationale identiteit toemeten; vanzelfsprekend is het niet.

De geschiedenis van het Vlaams-nationalisme lijkt ook mooi de formule van de historicus Miroslav Hroch voor nationale bewegingen te volgen. Hroch omschreef de

evolucie van nationale bewegingen in drie verschillende fasen. Fase A is de 'ontdekking' van de nationale cultuur door geleerde elite, leraren, schrijvers, etc. Dit idee verbreidt zich dan eerst geleidelijk binnen de burgerlijke en kleinburgerlijke kringen. Iets wat zeker typerend was voor de vroege Vlaamse beweging. Fase B is een fase van patriotistische agitatie. De nationale beweging verliest haar zuivere culturele dimensie en neemt politieke vormen aan. We denken hierbij even, met een gepaste minuut stilte, aan de Frontpartij. In Fase C verwerft de beweging tenslotte een massa-aanhang. De gehele bevolking wordt voor de nationale zaak gemobiliseerd, waarbij het volk zich zogezegd 'emancipeert' en afzet tegen de 'verdrinking' van de tot dan toe, 'legitieme' staat. Het woordje 'verdrinking' zou iedereen hier in België wel bekend in de oren moeten klinken. Bij het lezen van de geschiedenis van het Vlaams-nationalisme lijkt het adagium van Jozef Pilsudski te weerklinken: "*Het is de Staat die de naties maakt en niet de naties die de Staat maken*".

VLAANDEREN? POURQUOI?

De reden voor het succes van het Vlaams-nationalisme en de verspreiding van de Vlaamse nationaliteit die we nu zien, lijkt een reactie op het feit dat het Belgische nationalisme zich absoluut niet op een adequate manier weet te profileren. België staat niet, zoals bijvoorbeeld de Verenigde Staten van Amerika, voor een politiek idee of een levenswijze. Zodoende kan België voor velen niet beantwoorden aan de criteria waar ze naar zoeken om een gevoel van saamhorigheid te creëren. Dit gekoppeld aan een inherente angst van velen om zonder identiteit te vallen, maakt de Vlaamse beweging haast tot een logisch gevolg. Het feit dat men tegenwoordig een Vlaamse identiteit spreekt, gestoeld op een eenheidsstaal, betekent enkel de triomf van de linguïstische variant van het nationalisme op de burgerlijke variant van het nationalisme, zoals we dat in sommige andere landen kennen.

Voor zij die nu de wenkbrauwen fronsen en antwoorden dat het om *beter bestuur* gaat en dat identiteit volledig secundair is, wil ik toch nog het volgende citaat uit een artikel van Michel Onfray geven:

"*Que signifient-elles, aujourd'hui, les régions? Le pouvoir politique de potentats installés, plus proches des administrés, donc plus facilement exercés sur le mode mafieux du clientélisme; la mainmise sur les postes essentiels au profit de complices qui se partagent le gâteau : la manne financière est considérable; la distribution des prébendes aux affidés, ceux qui montrent une allégeance appuyée : pas de compétences, mais un dévouement de sectaire*

pour le gourou. Disons-le autrement, et de manière paradoxale, les régions offrent l'occasion d'un coup d'État permanent ..."

FUCK THE BORDER

Hierbij zou ik graag een pleidooi willen houden om elke vorm nationalisme of patriotisme achter wege te laten. Om Federico Garcia Lorca aan te halen, "*Yo soy español integral y me sería imposible vivir fuera de mis límites geográficos; pero odio al que es español por ser español nada más [...]*"! Hoewel eenieder zich in zekere mate een identiteit krijgt toegeworpen door de cultuur waar hij in opgroeit, is het niet nodig om deze identiteit verder te laten reiken dan de culturele belevenissen en de invloed hiervan op de manier

Limburgers en West-Vlamingen die zichzelf één zelfde nationale identiteit toemeten; vanzelfsprekend is het niet

waarop men de wereld ervaart. De nood aan een ingebelde kameraadschap met personen die men toch nooit zal ontmoeten, en die ondanks alles, vaak zelfs meer van je verschillen dan anderen opgegreid buiten onze politieke grenzen, is een absurditeit. Men kan houden van een regio, zonder daar politieke aspiraties van autonomie bij te halen, gezien deze amper zullen bijdragen tot werkelijke autonomie voor de betrokkenen. Nationale identiteit is een gemakkelijk construct om de wereld te 'begrijpen', maar een eerlijke identiteit is het niet.

Om te eindigen, een laatste citaat van Onfray:

"*On aime une région quand on n'a pas envie de voir d'autres paysages à son réveil; [...] pas quand on détient les rênes économiques, administratives de ladite région, qu'on chante un seul et même hymne, qu'on se met au garde-à-vous sous un unique drapeau. Laissons cela à ceux qui n'aiment pas leur région, mais le pouvoir.*"

Nathaniël Bovin

1) Vertaling: *Ik ben integraal Spanjaard en het zou me onmogelijk vallen om buiten mijn geografische limieten te leven, maar ik haat hem die Spanjaard is enkel om Spanjaard te zijn en niets meer...*

de naam het ding zelf

eens op de hei speelden wild de kinderen de wilde hei verstormde toen plots de schreeuw van een kleuter weerklonk iedereen wilde weten wat iedereen troepte samen rond wat hem had doen struikelen. tussen hen was een bloem van steen

"Ik heb gehoord dat die professor in dat hok met de betonnen vloer en de tapisplein vol gaten, met de papieren wanden en het TL-plafond, op verdieping X van gebouw X (middelvinger) Ik heb gehoord zijn hart is van steen. Ik heb gehoord hij zit daar godgans en raadt de examinandi hun Ik af" – maar waarom dan dat lelijke zuigende goud rond zijn grauwe ringvinger?

de klimop overwoekert, zonder beweging diep groen de leeuw. stenen bewaker van rust. in zijn klauw een vaandel, op het vaandel een kruis – de borst vertoont trots een barst – hij tart namelijk al eeuwen

Dit is geen wanhoopsdaad. Ik heb gewoon begrepen dat ik niet buiten jou kan.

Thomas Jasper Martin

Uit de bundel **Experimenten MMVII**, uitgebracht onder **Angel Dusted Text** en geheel gratis verkrijgbaar via tmartin@vub.ac.be

Interview met Geert van Istendael

De dichtkunst der eurocraten

“Het is een buitengewoon belabberd boek, in zijn genre en in het algemeen, zowel naar inhoud als naar stijl. Een slecht boek herken je al na drie bladzijden, kom, na tien.” Dixit dichter/publicist Geert van Istendael (1947) in juni 2005. Hij had het over de Europese Grondwet. Nu is hij bezig met het ‘verdichten’ van die grondwet, samen met zijn drie andere Brusselse stadsdichters en David van Reybrouck. Op 31 januari, Gedichtendag, bracht Van Istendael de Preambule ten gehore (zie kader op pagina 9). De Verklaring van de Europese Grondwet in Verzen moet in april 2009 af zijn, twee maanden voor de verkiezingen van het Europees Parlement. Geert van Istendael spreekt met *De Moeial* (05/02/08) over dit project, zijn ernstige bedenkingen bij Europa, diners met Denen en meer. “Ik maak me geen enkele illusie, maar als we niet meteen op onze knieën zinken voor de Europese Madonna, dan kan het wel eens een kritische functie hebben.”

De Moeial: In juni 2005 noemde u de Europese Grondwet ‘een buitengewoon belabberd boek’. Het zal dan niet meevallen, dat om te zetten in verzen.

Geert van Istendael: Dat is zo. De tekst is echt een buitengewoon slecht werk. Tegen de grondwet, zoals die aan de referenda onderworpen werd, kun je alle bezwaren inbrengen die mensen gewoonlijk tegen poëzie hebben; duister, onbegrijpelijk, elitair... Als dat het criterium voor goede poëzie zou zijn –wat niet zo is hoor, maar goed– dan zou die grondwet de mooiste poëzie zijn sinds Homerus.

Bovendien ontbraken in die oorspronkelijke grondwet een paar dingen die wezenlijk zijn voor een democratische grondwet. Ik noem de volkssoevereiniteit. Het argument dat er geen Europees volk zou zijn, vind ik niet serieus. Een beetje constitutionalist vindt daar wel iets op. Een grondwet zonder volkssoevereiniteit lijkt op het ancien régime.

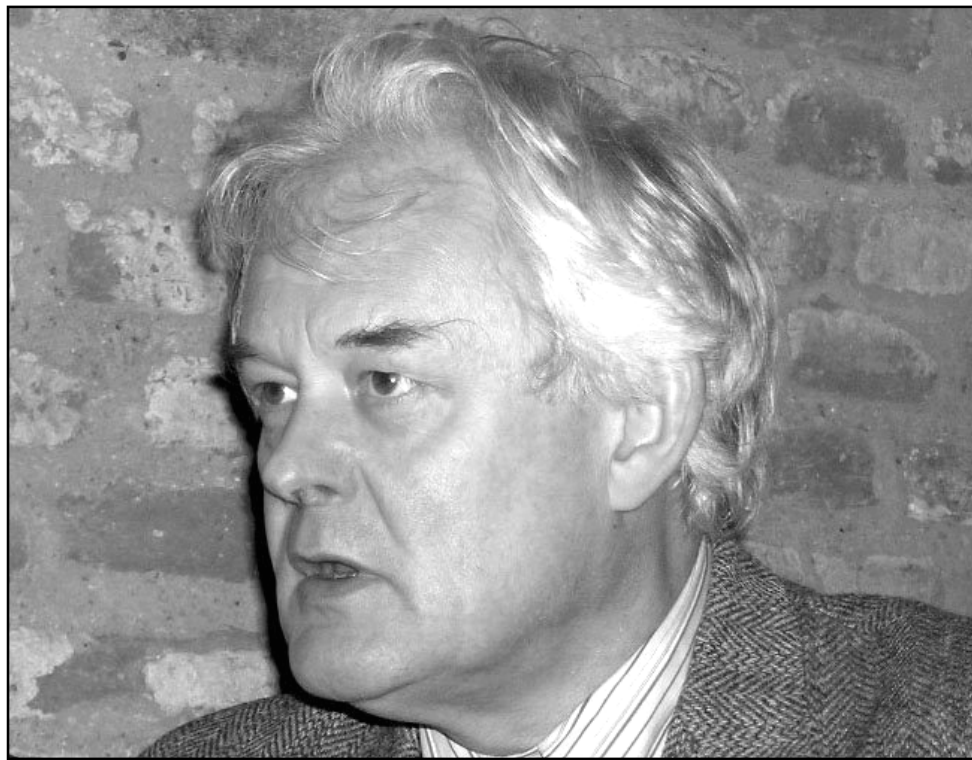
De Europese instellingen konden wel heel wat stroomlijning en reorganisatie gebruiken. En dat je de regel van eenparigheid niet kon volhouden

“Na de referenda in Frankrijk en Nederland werd de bevolking plots gezien als een bende idioten, een zootje extremisten bij elkaar. Komaan zeg.”

naarmate de Europese Unie groter werd, is ook duidelijk. Een van de recent toegetreden leden van de Unie, Polen, is daar in de 18e eeuw aan ten onder gegaan. Het *Liberum veto* in de Poolse Landdag, waarbij één van de vele edellieden de

hele procedure kon tegenhouden, zorgde ervoor dat Polen na verloop van tijd gewoon niet meer bestond. Eenparigheid kon je dus niet volhouden, maar om dan zo de nadruk te leggen op het vrije verkeer van kapitaal en goederen, om de volkssoevereiniteit er uit te laten, om de vrije markt in een grondwet te consacreran, dat vind ik helemaal niet goed.

Zou een volkssoevereiniteit niet aan een grondwet vooraf moeten gaan, als een absolute voorwaarde voor verdere actie?

Men heeft, onder druk van Nederlandse en Franse bevolking, nu erkend dat men daar nooit het woord ‘grondwet’ op had moeten plakken. Men is waarschijnlijk van de illusie uitgegaan dat men de Europeaan met een grondwet zou kunnen opzweepen tot groot enthousiasme voor Europa. Het tegendeel is gebeurd. Bij de een heeft men er als makke schapen achteraan gelopen, en bij de ander was het ‘nee’.

Wat had u zelf gedaan, als u zich had mogen uitspreken bij een referendum?

(*resoluut*) Ik had nee gestemd. Al was het maar omdat ik vind dat de passage over het Europees Parlement in die tekst volkomen ontoereikend is. Het parlement kan de regering niet doen vallen. Dat is een hoeksteen van de democratie. Ik zeg niet dat de regering zou vallen –in België is het voor de laatste keer gebeurd in 1979, in de Verenigde Staten is het al helemaal moeilijk – maar het gebeurt! Willy Brandt heeft wel eens een stemming overleefd met één stem. Dan komt het

er wel op aan. En ik weet ook wel dat in de nationale parlementen het zwaartepunt al is verschoven van parlement naar regering, maar toch. Het is een gelegenheid om weer eens de punten op de ‘i’ te zetten.

Kunt u zich er wel toe zetten om te gaan stemmen bij de Europese Parlementsverkiezingen?

Tja, ik moet hè. Het is verplicht en ik ben daar absoluut voorstander van. Maar uw vraag is terecht. Mocht de stemplicht niet bestaan in België, zou ik dan altijd gaan stemmen...? Daar durf ik

geplaatst aan de tafel van wat jonge eurocraten van allerlei pluimage. Die vroegen mij heel gretig wat ik dacht van het Deense nee. In mijn naïviteit ging ik ervan uit dat ze echt mijn mening wilden weten en ik zei: “Ik vind dat schitterend. Prachtig!” En dat had ik niet mogen zeggen; zij wilden alleen maar een bevestiging van hun eigen standpunt, en dat is natuurlijk helemaal geen democratische ingesteldheid. Zij wilden gelijk krijgen en de ander is per definitie een idioot.

In Frankrijk heeft iedere burger die grondwet gekregen. In Spanje ook. En in Frankrijk hebben ze nee gezegd. *C’est la vie*. Ik heb goede vrienden in een klein Frans dorp. Toen ik in mei 2005 bij hen op bezoek was, kwam hun dochter langs. Ze zoende haar vader en moeder en zei: “Ik kom mijn grondwet halen.” Een meisje van 24 jaar, niet hoogeschoold en die komt ‘haar’ grondwet halen. Dat is toch de droom van een democraat? Maar nee, dat waren idioten allemaal...

En nu heeft u de Preambule van de afgekeurde grondwet in verzen geïnterpreteerd.

Dit initiatief is niet mijn idee; het is het idee van een veel jonger iemand, van David van Reybrouck. Hij is ten eerste een schitterend schrijver, ten tweede een groot intellectueel en ten derde iemand met buitengewoon anarchistisch-interessante ideeën. Niet alleen het idee komt van hem, hij heeft ook het initiatief genomen om in Brussel, de hoofdstad van Europa, dichters te mobiliseren.

Aangezien wij hier in Brussel het stadsdichterscollectief hebben met een Nederlandstalige –dat ben ik–, een Franstalige dichteres –Laurence Vielle–, een Marokkaanse *slammer/rapper* –Manza– én een eurocrat –Xavier Queipo–, was dat natuurlijk ideaal. Bij zo’n idee moedigt de een de ander aan; als je met vijf man bent, heb je direct vijftig keer meer ideeën –dat werkt haast exponentieel. Toen kwam het idee om dat in het Europees Parlement voor te stellen, wat intussen gelukt is, en daarna kwam het idee om in zo mogelijk alle 27 lidstaten van de Unie een dichter te vinden die daar aan mee zou schrijven. Daardoor zou het een veel grotere weerklink vinden en vertaald kunnen worden.

“Een democratie leeft bij gratie van tegenspraak”

Op een vergadering van het stadsdichterscollectief kreeg ik de originele Preambule onder mijn ogen. Ik vond het zo weerzinwekkend, zo slap. Ook de opmerkingen die over Europa werden gemaakt... als ware het een toppunt van beschaving. Het enige dat er over ons gruwelijke verleden werd vermeld was ‘bittere ervaringen’...

Voor Bartosik

twee rokersbenen over de esplanade
staan af en toe stil
een lichtjes rood aangelopen kop
snakt naar rantsoen
één sigaret, één pint, een kort afscheid
en dan de trein op

maar zover is het nog niet. verdomme.
een zachte hand
verkrampt rond het heft van de aktetas:
een bloemlezing en
één velletje laten voldoende ruimte voor
doorgedachte woorden

in de vibratie van jouw verrassend diepe stem
dan zong de taal,
flakkerden ogen van het ongetemde dier
achter tralies op –
en terwijl je reeds de Kroeg binnenstapt
resoneer jij nog in ons

[meToiKos]

Tranen; tevergeefs

Voor Michel

Ik kan niet hierover spreken met je.

Je verwijt me dat vast niet, zwijger die je was.
Doch gedwongen door, ja, wat?, te spreken, zingen zelfs
voor een massa der onzen, die niet altijd begreep
wat een panter met poëzie te doen had.

Je haatte het, dat is zeker. Kunst aan de man brengen.
De grootste verlaging een uitleg, een abstractie, een thema.
Terwijl de roos daarboven viert, altijd in de wind
haar bladeren een voor een verliest.

Heb je verloren? Wie weet.
Al wat je zegt is in een blik boven een sigaret boven bier.
Angst daar. Maar ook het mateloze, het overweldigende vuur
dat klopt dat het pijn doet en de pen krast op het wit

en de taal zingt.

Ben

Interview met Geert van Istendael (vervolg)

“appeler tout ce qui risque de se perdre s’il s’endort”

Ja, het is wel wat meer dan dat. Ik zei toen direct dat ik dit in verzen wilde zetten. En dat heb ik ook gedaan, ik was ineens heel vurig. Verder heeft onze rapper heeft veel geschreven en onze Frans-talige vriendin heeft er een soort reisverhaal van gemaakt dat misschien als afsluiting kan dienen. Het grote corpus, de grondwetsartikelen, moeten nog worden geschreven. Daar zijn nu pas de eerste discussies over.

De basisidee is: dichters zijn mensen die heel zorgvuldig zijn met taal. En als je nu een ding kunt zeggen over de grondwettelijke teksten, is dat ze allesbehalve zorgvuldig zijn. De zorgvuldigheid die daar wel in voorkomt, is die van het compromis. Dat is politiek gezien begrijpelijk, maar ik heb daar als dichter geen last van. Wij kunnen andere dingen die in onze ogen ondergesneeuwd zijn geraakt naar voren brengen in de best mogelijke formulering.

U noemde eerder al de volkssoevereiniteit. Welke zaken zijn nog meer ondergesneeuwd?
In de Preambule heb ik inderdaad die volkssoevereiniteit erg benadrukt. Ik heb dan ook het Europese volk opgevoerd, bij monde van 27 exemplaren. In de grondwettelijke Preambule staan alle staatshoofden en regeringsleiders vermeld, waar haast geen enkele vrouw bij staat op een paar koninginnen na. In mijn versie heb ik er veertien gewone vrouwen en dertien mannen van gemaakt –van een pastoor tot een hoer– en bij de 27 dichters die ik noem omgekeerd.

Ik weet ook wel dat dat een imaginair verhaal is. Werkenden geven de dichters, die al eeuwen het mooiste en het beste uit het woord halen, de opdracht en volmacht. Zij moeten het goed doen, zij moeten het helder doen. Zij moeten “*appeler tout ce qui risque de se perdre s’il s’endort*”, alles oproepen wat verloren dreigt te gaan als het inslaapt. Dat zegt de dichter Philippe Jaccottet in een gedicht van hem, *Le Travail du Poète*. En dat is inderdaad het werk van de dichter. Ik denk dat in de Europese Grondwet, die van Lissabon en de vorige, een heleboel dingen niet staan die verloren dreigen te gaan. Mijn Galicische vriend en mede-stadsdichter Xavier Queipo heeft laatst bijvoorbeeld gewezen op de gelijkheid van alle talen, niet alleen de talen met een leger en een vloot. Dat is een van de vele dingen. Tussen die 27 dichters zitten beroemde dichters, om het een beetje herkenbaar te maken voor een leek, en volkomen obscure dichters. Er zit zelfs een anonieme man uit Malta bij.

Heeft u die 27 dichters zonder hulp van buitenaf gevonden?

Ja, leve het internet. Dat gaat dus van Dante tot een folkloristische Luxemburgse dichter. Van alles. En in ieder land weet men wel over wie het gaat. Bij die Luxemburger heb ik het laatst mee-gemaakt. Na de voorstelling van de Preambule in

verzen zei een Luxemburger mij: “Ja ja, die kennen wij allemaal.” De Litouwers zullen hun dichteres kennen, de Slowaken zullen hun dichter kennen, ga zo maar door.

Een ‘verschil’ tussen de oorspronkelijke Europese Grondwet en het Verdrag is het verwijderen van Europese symbolen.

Dat vind ik gewoon kinderachtig gedrag. Is dat nu zo belangrijk, een vlag en een volkslied? Volkomen onbelangrijk. Aan de andere kant zijn zo’n vlag en een volkslied erg makkelijk. Neem me niet kwalijk, maar ook Hitler gebruikte *Ode an die Freude*.

‘Europa zou zichzelf nog opheffen uit respect voor zijn eigen principes.’

Vorige week zondag was er hier een journaliste van de grootste laïcistische krant van Turkije. De door u genoemde zin, was een van de eerste zinnen die zij zei. Zonder dat ze Nederlands kent, zonder dat iemand het voor haar vertaald had, maar dat was haar diepste gedachte. Benno Barnard en ik zijn dus eigenlijk linkse seculiere Turkse moslims (*lacht*). Maar dit artikel staat volledig los van het project met het stadsdichters-collectief, laat dat duidelijk zijn.

Hoe ziet u de toekomst van Europa eigenlijk?

Europa is een buitengewoon interessant project. In een van de verzen zeg ik ‘Europa is een omwald visioen’. Europa is zowel visioen als omwald. Het is uitermate egoïstisch maar anderzijds bevrijdend. Vandaar dat ik in de Preambule zeg dat dichters de woestijn in moeten trekken, naar alle ellende van de wereld in vale gewaden. Europa heeft als geheel met een half miljard inwoners de mogelijkheid om een alternatief te vormen voor de Verenigde Staten. Hierbij gaat het om vrijheid, democratie, rechtvaardigheid, sociale betrokkenheid –wat ik in de Verenigde Staten toch erg mis– en tolerantie. In de Verenigde Staten kan een presidentskandidaat niet zeggen dat hij een atheïst is...

En hij moet Kennedy heten om er voor uit te komen katholiek te zijn...

Ja, en Europa zou daar veel vrijdenkender in kunnen zijn. Dat idee van echte tolerantie. Daardoor zou je bijvoorbeeld een Europese islam kunnen krijgen, die een scheiding van kerk en staat nastreeft, een gelijkheid van man en vrouw, en nee zegt tegen de sharia.

Ik ben nu zestig, maar voor uw generatie en die van mijn kleinkinderen is ecologie de uitdaging. Europa speelt daar een speciale rol in, omdat Europa enerzijds technologisch ongelooflijk ver staat en anderzijds vrijwel zonder grondstoffen en energiebronnen zit. De uitdaging is hier. Wij moeten het doen, wij moeten het goede voorbeeld geven. En dan is het Europees project echt een visioen, iets dat de wereld kan redden. Poëzie kan de wereld niet redden. Een Europees visioen kan dat wel.

Poëzie kan de wereld niet redden. Wat kan dit stukje poëzie wel realiseren?

Het kan een luis in de pels zijn. Zeker als het wat weerklink krijgt in heel Europa. Dan kan het Europese politici aan het denken zetten: ‘Godverdomme, zijn we echt wel goed aan het werk? Wat hebben we vergeten?’ Ik maak me geen enkele illusie, maar als dat het resultaat zou kunnen zijn, als wij met ons vijven onze taak ernstig opvatten en niet meteen op onze knieën zinken voor de Europese Madonna, dan kan het wel eens een kritische functie hebben.

Je mag niet verblind worden door Europa. Je moet ook niet denken dat Europa de hel is, want dat is het niet. Anders zouden er wel niet zoveel Afrikanen op gammele bootjes hier naartoe komen. Maar Europa heeft een verantwoordelijkheid voor zichzelf en voor de wereld. Vrijheid, rechtvaardigheid en tolerantie samen met die ecologische gedachten is de politieke uitdaging voor de komende generaties. Onze politici leden aan een obsessie met economie. De dwang-gedachte voor de toekomst is ecologie. En ik weet niet of het leuk zal zijn.

Daniël van der Meer

Fragment uit de Preambule

...
Wij, soeverein, wij volk van Europa,
Plechtig, eendrachtig, geven wij volmacht
Aan hen die al eeuwen hun schatten ons schenken,
Aan prinses, prinsessen van harpen en boeken.
Eerst echter, eerst nog, eerst komt het weten. Ons weten. Ons heugen.
Geheugen is rouwen en waken en weten.
Wij zien een
Europa dat flakkert en bloedt en versmacht,
Karwatsen en brandstapels, gaskamers, galgen,
Slavenkonvooien, geslachte Indianen,
Pruzzische vrouwen in modder verkracht,
Een kind in een mijnschacht, beulende vaders,
Europa, geschiedenis, troebel filtraat,
Slagvelden, klaprozen, grafzerken, haat.
Europa, Europa, vergrijzende kleuter,
Verwond en verwend, vervelend en vet,
Je ribben geradbraakt, je littekens schrijnend.
En toch kun je galmen als kathedralen,
Zingen als knapen, verven als herfsten,
Europa is wijs als de baard van rabbijnen,
Eenieder wordt zalig naar eigen fatsoen,
Europa is een omwald visioen
...

Ja, David Bowie ook...

(*lacht*) Tja... Ik had graag gezien dat Pierre Boulez (Franse componist; 1925, red.), György Ligeti (Hongaars-Oostenrijkse componist; 1923-2006, red.), Sofia Goebaidoelina (Russische componiste; 1931, red.) of een andere grote hedendaagse componist een nieuwe hymne schreef. Maar goed.

In Spanje hebben we gezien hoe lastig dat is.

Ja, en in de DDR mochten ze op den duur hun hymne niet meer zingen. (*lacht*) Alleen maar hun muziek laten weerklinken! Maar die discussie vind ik bijkomstig.

Iets totaal anders, maar toch begin ik erover: uw Bericht aan weldenkend links van De Standaard (02/02/’08) dat u samen met Benno Barnard heeft geschreven. De laatste zin is:

Dat begrijp ik. In het artikel zegt u dat de meeste linkse intellectuelen niets van de islam afweten. Ik vroeg me dan ook af of u ook de ambitie heeft om een dichterlijke interpretatie van de Koran te maken.

Ik heb de Koran gelezen, en die is natuurlijk al in verzen. Ik vrees dat ik niet over voldoende theologie beschik om dat te doen. Ik denk dat je dat moet overlaten aan theologisch geschoolde dichters van welke godsdienst dan ook. Door een aantal islamitische schriftgeleerden wordt echter iedere interpretatie van de Koran afgewezen. Dat is anders bij de Bijbel, die natuurlijk ook over een veel langere periode ontstaan is en waar de interpretatie en exegese eigenlijk al ingebakken zit. Een Bijbel zonder interpretatie is geen Bijbel. Bij de Koran is die tekstkritiek toch al honderden jaren stilgevallen.

Bei Uns in Amerika IV: Jeremiade

De Moelial is een correspondent in het verre New York rijk. Naast het halen van een academische frisse neus aan de Stony Brooke State University, brengt Ben vanaf nu in zijn maandelijkse column uitvoerig verslag uit over het wel en wee van een eenzame Belg in den vreemde. Ben blogt natuurlijk ook nog. Ja. Maar dan enkel voor insiders. Bad luck fool! Go Fight Win!

Mijn slaaptkort wordt langzaam groter en mijn nagels gaan eraan. Aanvallen van stress worden afgewisseld met periodes van extreme loomheid. Het moet zijn dat het nieuwe semester begonnen is.

Master-student zijn is intens hier. Waar je in Vlaanderen al te vaak rustig op je reet kan zitten en thesissen of papers pas problemen worden wanneer de indieningsdatum al een paar dagen overschreden is, is het hier al vanaf week een druk. Er dient een hoop gelezen, geschreven en gesproken te worden. Je dient op de hoogte te zijn, en altijd, onder welke omstandigheden dan ook, een mening te hebben.

Mijn Amerikaanse collega’s hebben zelden een probleem met dat laatste, tot mijn grote frustratie. Want al te vaak wordt een vragenronde benut om punten te winnen. Er wordt zwaar voor indrukken gespeeld, doch de inzet is zelden groot en het spel bijgevolg oninteressant. De enige inzet is vaak een ego, een dat altijd maar wil zwellen tot het punt waar voeten los van de grond komen.

Het diepe Academia heeft soms wel iets van een ballonvaart. De waarlijk abstracte cursussen, waar er gegoocheld wordt met termen als Foucault, Spivak, simulacrum en “politics of representation”, bereiken een werkelijk ontalig niveau. Men spreekt, maar op geen enkele manier valt er een inhoud te bekennen. Laag na laag wordt geweven boven een kern niemand zich nog herinnert. De vraag is of ze er in de eerste plaats was.

I feel that Aristotle is very much engaged with the politics of the pre-hellenistic chronotope, but he negotiates it better than Plato, who by the very nature of his model is forced to resort to the paradoxical aporia of a postponed Real.

Sommigen vinden evenzeer als ik dat dit anders kan, en er zijn evengoed proffen en studenten die het anders doen. Het bovenstaande citaat (overigens een parafrase van iets dat ik in de les gehoord heb, niet gelezen. Er zijn inderdaad mensen die zo spreken) kan veel eenvoudiger gezegd worden zonder de inhoud te verarmen. Maar dan spat de luchtballon bij sommigen, die

Noem de VS de
lymfeklier van het westen,
zoiets

er al te vaak een gewoonte van gemaakt hebben om hun gedachten zo ontoegankelijk mogelijk te maken voor toehoorders, zodat de enigen die nog volgen zichzelf zijn, samen met de anderen die hun pad begaan.

Clichés hebben zelden waarde, en het is al te makkelijk om de Amerikaanse “aard” met de vinger te wijzen voor deze neigingen tot moeilijkdoenerij. Ik geloof echter dat het fenomeen

algemener is, en dat Amerika, zoals haar steden, hamburgers en lichaamsgewichten, hier gewoon het superlatief is dat de tendens duidelijker tot uitdrukking brengt. Noem de VS de lymfeklier van het westen, zoiets.

Het is van het grootste belang dat hier een kentering in komt, vooral in de menswetenschappen (waar ik, belanghebbende partij, me nog altijd in bevind). Filosofie, literatuur en kunst zijn geen elitaire disciplines, of hoeven dat in ieder geval niet te zijn. Het spreekt vanzelf dat je een lezer niet als een vierjarige moet behandelen, maar het zou wel eens tof zijn moesten mensen met een brein en een degelijke achtergrond het overgrote deel van onze artikelen kunnen lezen. Want daar, meer dan het begrip van de finesses van het poststructuralisme, neokantianisme of constructivisme, ligt de ware uitdaging voor de schrijver van een artikel, de spreker op een conferentie, de professor voor zijn pupillen. Het complexe helder presenteren. Dan lullen we misschien wat minder naast elkaar.

Ben

Europese Democratie Nog Niet Voor Morgen

Een discours over veiligheidskleppen en overbelaste burgers

Als u zo af en toe eens de online edities van *De Morgen* of *De Standaard* leest bent u ongetwijfeld uitstekend geïnformeerd over de nakende Amerikaanse presidentsverkiezingen. De politiek geïnteresseerde lezer krijgt op de websites van de zelfverklaarde kwaliteitskranten immers de gedetailleerde profielen van de kandidaten voorgeschoteld en mag zich eindeloos vergapen aan filmpjes met overwinningstoespraken. De ietwat actiever ingestelde internaut kan zich amuseren met een gezellig interactieve 'Doe de test! Wie is uw president?'

Voor het geval u er zo stilaan aan begint te twijfelen: we zijn nog steeds goed en wel in Europa, dus tenzij u Amerikaans staatsburger bent mag u voor uw favoriete president binnenkort (helaas) niet gaan stemmen. Terwijl de aandacht van de Vlaamse media voor de verkiezingen in de VS zo stilaan pathologische proporties aanneemt blijft de berichtgeving over de Europese Unie ondertussen opvallend karig. Nochtans krijgt de Europese Unie vanaf 2009 (na de ratificatie van het Verdrag van Lissabon) ook een soort "president". Dat is althans de titel die de media zelf aan deze nieuwe Europese figuur hebben toegekend. Jammer genoeg zullen de inwoners van de EU die man of vrouw net zo min kunnen verkiezen als de Amerikaanse president, maar tenzij u houdt van een Idool-achtige verkiezingsshow hoeft u zich daar verder niet al te veel zorgen over te maken. Het Verdrag van Lissabon kent de nieuwbakken voorzitter van de Europese Raad immers weinig of geen bevoegdheden toe. De inhoud en het tot stand komen van dat fameuze Verdrag van Lissabon daarentegen is een intrigerende kwestie.

Na het wegstemmen van de Europese Grondwet door de Fransen en Nederlanders in 2005 besloot de Europese politieke elite over te gaan tot een periode van "bezinning". Dat is in ieder geval wat ze er zelf over vertelden. Op de Europese Raad van juni 2007 werd beslist dat twee jaar contemplatie wel kon volstaan. De tijd was rijp voor een nieuw verdrag, zo klonk het. Al gauw bleek echter dat twee jaren van "diepe crisis" nauwelijks enige inspiratie hadden opgeleverd. In de conclusies van de Europese Raad waarin het mandaat van de Intergouvernementele Conferentie (IGC) in detail werd omschreven, stond niet veel meer dan de

De EU heeft Montesquieu naar de vuilbak van de geschiedenis verwezen

opdracht om de Europese Grondwet te hernemen en in een nieuw verdrag om te zetten. Wie had verwacht dat de kritische geluiden uit het neenkamp van 2005 enige weerklank zouden vinden in de mandaat-tekst van de IGC was er aan voor de moeite. Op wat gerommel in de marge na zou het Verdrag van Lissabon als twee druppels water lijken op de Europese Grondwet.

Met het Verdrag van Lissabon zijn de in 2005 zo fel bekritiseerde democratische deficiëten in de Europese Unie dus nog lang niet van de baan, wel integendeel. Neem bij wijze van voorbeeld de nieuwe functie van "Hoge Vertegenwoordiger van de Unie voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid" (in de Europese Grondwet van 2005 gewoonweg "Minister van Buitenlandse Zaken" genoemd, maar voor de rest dezelfde figuur). De ambtenaar die deze post mag bemannen hoeft niet al te lang te treuren om de onuitsprekbare titel. De cumuls die deze functie omvat compenseren immers ruimschoots. Haal even diep adem. De Hoge Vertegenwoordiger van het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid neemt deel aan de vergaderingen van de Europese Raad en is tegelijkertijd Europees Commissaris voor Externe relaties, vice-president van de Europese Commissie en voorzitter van de Raad van de Europese Unie tijdens vergaderingen van de ministers van buitenlandse zaken. Onder deze duizelingwekkende woordenbrij schuilt een institutionele "flou artistique" om u tegen te zeggen. De functie strekt zich uit over drie instellingen en integreert voor wat het buitenlands beleid betreft de belangrijkste wetgevende en uitvoerende machten in de Unie. Het Europees Parlement moet zich in deze materie tevreden stellen met een adviserende bevoegdheid. Met enige moeite kan men zich een interpellatie van het

Europees buitenlands beleid voorstellen via de nationale parlementsleden die hun regeringen aanporen om een en ander op Europees niveau aan te kaarten, maar het is evident dat deze getrapte vertegenwoordiging altijd een zwak afkooksel zal zijn van de democratische krachtsverhoudingen zoals die momenteel op nationaal niveau bestaan.

De Europese Unie blijft dus voor wat de scheiding der machten betreft vooralsnog een uiterst twijfelachtige creatuur. Ondanks de pompeuze verwijzingen naar "de culturele, religieuze en humanistische tradities van Europa, die ten grondslag liggen aan de ontwikkeling van de universele waarden van de onschendbare en onvervreembare rechten van de mens en van vrijheid, democratie, gelijkheid en de rechtsstaat" kunnen we gerust stellen dat de Europese Unie Montesquieu naar de 'vuilbak van de geschiedenis' heeft verwezen. Zelfs de meest fervente voorstanders van de Europese integratie zijn zich daar van bewust. Zo zei Guy Verhofstadt in een toespraak in 2005: "Mijn voorstel is het opnieuw te rade te gaan bij het basisbeginsel van de democratie, bij Montesquieu, de geestelijke vader van de scheiding der machten. Dat beginsel is ons gemeenschappelijk. We passen het in elk van de lidstaten van de Unie toe. Het vormt er de basis van de democratische besluitvorming. Het komt er dus op aan dat beginsel ook toe te passen op de toekomstige architectuur van de Europese Unie. Een klare scheiding dus tussen de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke macht. De rechterlijke macht stelt geen probleem. Die wordt uitgeoefend door het Hof van Justitie. De wetgevende en de uitvoerende macht daarentegen zijn vandaag noch duidelijk omschreven, noch duidelijk toegewezen."

Goed voorstel, alleen jammer dat daar tot op heden nog niets van in huis is gekomen. Over de oorzaken van het "non" en het "neen" in Frankrijk en Nederland in 2005 lopen de meningen nog steeds uiteen. Het is in ieder geval een feit dat het neenkamp op deze manier geen enkele moeite heeft om de democratische regressie die de Europese integratie vandaag inhoudt aan te tonen. Volgens de meest sceptische interpretaties is de EU geëvolueerd naar een politieke constructie waarmee de Europese regeringen gezamenlijk tegen hun burgers kunnen regeren. Het volstaat dat ze het onderling op een akkoordje kunnen gooien (de Europese Raad vergadert achter gesloten deuren).

De manier waarop het Verdrag van Lissabon momenteel door de strot van de EU-burgers wordt geramd bewijst in feite dat de meest fundamentele kritiek van het neenkamp uit 2005 juist is: de EU van vandaag houdt weinig of geen

rekening met de kritische geluiden onder de bevolking. Over de zin en onzin van referenda valt te discussiëren, maar de situatie in Frankrijk waar een verdrag via parlementaire weg zal worden goedgekeurd nadat het twee jaar eerder nog bij referendum werd weggestemd ruikt toch verdacht ondemocratisch. Het doordrukken van de Europese Grondwet zonder referenda was

trouwens de eigenlijke beslissing van de Europese Raad van juni 2007. Tijdens de aanloop naar de vergadering kondigde voorzitter Angela Merkel reeds aan: "Wir wollen die Substanz erhalten, ohne die Bürger zu überfordern". Het werkwoord "überfordern" betekent zoveel als "overbelasten", maar die "overbelasting" blijkt eurospeak te zijn voor "inspraak". De Franse president Sarkozy mag de zaak dan nog zozeer proberen te verdoezelen door het steevast te hebben over het zogenaamde "traité simplifié", dat neemt niet weg dat het Verdrag van Lissabon niet alleen zeer ingewikkeld is, maar in feite gewoon de bij referendum verworpen Europese Grondwet zal invoeren, maar deze keer zonder breed maatschappelijk debat, laat staan een beslissend referendum. Volgens de Britse Telegraph zou Sarkozy zich in november vorig jaar tijdens een vergadering achter gesloten deuren met enkele europarlementariërs hebben laten ontvallen dat eventuele referenda in verschillende lidstaten zouden worden verloren omwille van "de kloof die er momenteel bestaat tussen de bevolking en de nationale overheden". Dat het Verdrag van Lissabon en de Europese Grondwet juridisch gezien een quasi identiek resultaat opleveren staat overigens nauwelijks ter discussie. We kunnen in dit verband bijvoorbeeld Valéry Giscard d'Estaing, voormalig voorzitter van de conventie die de oorspronkelijke grondwet heeft uitgewerkt, citeren: "Dans le traité de Lisbonne, rédigé exclusivement à partir du projet de traité constitutionnel, les outils sont exactement les mêmes. Seul l'ordre a été changé dans la boîte à outils. La boîte, elle-même, a été redécouverte, en utilisant un modèle ancien, qui comporte trois casiers dans lesquels il faut fouiller pour trouver ce que l'on cherche." De Britse en Nederlandse regeringen, die al een tijd onder druk staan om een referendum te organiseren, blijven echter halsstarrig beweren dat de Europese Grondwet en het Verdrag van Lissabon fundamenteel verschillen. Zowel New Labour als de PvdA kwamen na de laatste nationale verkiezingen (mee) aan de macht op basis van programma's waarin ze een referendum beloofden over de Europese Grondwet. Op dit moment worden vier verkozenen van New Labour die het wagen om mee te werken aan campagnes die voor een referendum pleiten door hun partij disciplinair gesanctioneerd.

De houding van de SP.A in België is eveneens opvallend ambigue. Caroline Gennez werd tot voorzitter van de SP.A verkozen op basis van een programma dat (ongetwijfeld onder druk van de dissidente fractie binnen de partij) expliciet vermeldde dat ze voor een referendum over de Europese Grondwet zou ijveren. Ze doet dat nog steeds, maar toen eind vorig jaar een verzoekschrift in het Vlaams Parlement werd ingediend om het debat over een referendum op gang te brengen verklaarde de SP.A het document vlotjes mee onontvankelijk "omdat referenda in België nu eenmaal ongrondwettelijk zijn". Ook bij de OpenVLD een opvallende koerswijziging. Als voorzitter van de VLD verklaarde Bart Somers begin 2005 nog: "Er was eindelijk – na meer dan vijftig jaar – een parlementaire meerderheid voor de organisatie van een referendum over de Europese Grondwet. Maar nu puntje bij paaltje komt, blijkt ook hierin dat we de enige echte liberale partij zijn, de enige partij die gelooft in directe democratie. Dit zal de VLD er echter niet van weerhouden om haar voorstel in de Kamer ter stemming voor te leggen. Dan kan heel Vlaanderen zien wie de mensen vertrouwt en wie de mensen wantrouwt. Dan kan iedereen in dit land zien wie de burgers mee wil laten beslissen en wie de mensen liever het zwijgen oplegt." Van dit doldraaiend enthousiasme voor een referendum over de Europese Grondwet valt momenteel niets meer te bespeuren.

Je zou van de media als "waakhond van de democratie" zo stilaan enige kritische opmerkingen mogen gaan verwachten, maar vooral in de Vlaamse pers blijft het onderwerp vooralsnog strikt taboe. Toen vorig jaar in oktober de laatste knopen in Lissabon werden doorgemaakt stuurde enkel *Het Laatste Nieuws* (HLN) een reporter ter plaatse. De abonnees van HLN werden prompt getraakteerd op een goed nieuws show over Europa. Het verdrag werd omschreven als "subtiel en heuse spitsstechnologie" of "het betere knutselwerk". En zelfs "gevaar van een Nederlands referendum geweken" kon er ook nog bij. Tijdens de top betoogden ongeveer 200.000 Portugezen door de straten van Lissabon om hun ongenoegen te uiten over de gang van zaken in Europa. Het was de grootste manifestatie die ze daar in 20 jaar hadden gezien, maar daar had onze dappere HLN-

Je zou van de media als "waakhond van de democratie" meer kritische opmerkingen verwachten

journalist wonderwel naast gekeken, want op hln.be viel daar, ondanks de uitgebreide verslaggeving, jammer genoeg niets over te lezen.

Naar aanleiding van de plechtige ondertekening van het verdrag in december schreef *De Standaard* in gelijkaardige termen over "het gevaar". Daar heette het dat de Europese staats- en regeringsleiders, intelligent als ze zijn, zowaar een "veiligheidsklep" hadden ingebouwd, hiermee verwijzend naar de parlementaire weg in plaats van de directe democratie. Aan creatief taalgebruik alvast geen gebrek, maar van fundamentele kritiek valt geen spoor te bekennen.

Er is dus duidelijk iets loos in de Europese Unie. Het "democratisch deficiënt" wekt terecht het nodige wantrouwen op en was een van de redenen waarom de Europese Grondwet in Frankrijk en Nederland in 2005 werd weggestemd. De Europese politieke leiders hebben het signaal als ze zijn, zowaar een "veiligheidsklep" hadden ingebouwd, hiermee verwijzend naar de parlementaire weg in plaats van de directe democratie. Aan creatief taalgebruik alvast geen gebrek, maar van fundamentele kritiek valt geen spoor te bekennen.

Kristof Van Damme

Ideologiekritiek: Handelaar In Triviale Zaken

Wat voorafging: onze held, John Earl Gray, beleeft enorm veel avonturen op zijn zoektocht naar de absolute vrijheid. U kan ze nalezen op verschillende websites waaronder die van De Moelial en die van Bram Langmans (*The Boy That Ate His Glasses*) en zelfs die van Rob Werkers!

Rond de feesttafel hing een opmerkelijke sfeer die verzadigd was van het gebeurde maar toch ook zwanger van verwachting naar wat nog stond te gebeuren. Iemand stond op het punt om zomaar te gaan spreken, maar werd daarbij prompt onderbroken door de mens die achter zich kijkt. Met zware, doorleefde stem begon deze tot de genodigden te declameren: "Ach kijkt dan toch naar wat hier rond deze tafel bijeengeworpen werd! Ijdelheid! Ja ijdelheid! Ijdelheid en schaamte! Het nutteloze! Geheel en al betekenisloos! Steeds opnieuw wordt het vereeuwigd!" Vervolgens blikt hij fel in het rond en uitte daarbij zeer ostentatief zijne misnoegen. "Wanneer jullie klaar zijn met het uitwisselen van absurde verhaaltjes en andere banaliteiten kan ik misschien ook eens mijn verhaal vertellen." Hij stond plechtig recht en voegde meteen de daad bij het woord in de volgende bewoording: "Toen ik 22 jaar was had ik het allemaal wel zowat gezien: de wereld werd voor mij niets anders dan het samenspel van zinloze herhaling. Velen van mijn vrienden en familieleden wilden mij nog laten delen in hun naïeve geluksgevoelens en trachten mij te overtuigen van de vergankelijke vrolijkheid die zich ontsluit doorheen dit leven. Ze wezen me op de holle hoop die zij overal meenden aan te treffen en zeiden: 'Luister toch eens naar de vogeltjes! Ruik eens aan die bloem daar! Kijk toch naar die zonneplicht!', en ook: 'Kom, laten we tonen dat we mensen zijn! Laat ons werk maken van het modelleren van deze wereld! Laat ons helpen waar onze hulp kan stromen!'. Maar zijt nu zelf eens eerlijk: wat is dat: menselijk streven? Is het niet als de slak die zich wanhopig vastzuigt aan een berkenboom-blaadje terwijl ze wordt omringd door de woeste golven van de onmetelijke oceaan waarin zij toch langzaam maar doch onontkombaar op moet lossen om tot wat walgelijk slijm te verschrompelen ende te vergaan? Kijkt nu toch eens naar wat reeds geweten is! Ge wilt dan wel nog leren, doch komaan: da's kattepis! Er is hier zoveel kennis dat het gewoen niet plezant meer is: gebukt gaat hier het leven onder de last van het verleden. En zeg nu toch eens zelf: denkt ge dat dat erg is? Maar jongens toch, maar jongens toch! Ik zeg u dat het waarschuwing is, een aansporing tot de zelfvernietiging van de mensensoort! Nutteloos zijn wij, oh soortgenoot: een fuck-up, ja een loser! Pleeg toch liever zelfmoord: al de rest is overmoedig!"

"Zo is het! Zo is het!" viel nu plots de laatste mens de mens die achter zich kijkt bij. "Lang heb ik ook anders geloofd, maar tevergeefs en ook grootmoedig! Ik zie nu dat het zinloos is: ik ben geheel ontmoedigd!" Hij hield zijn beide vuisten hard tegen zijn slapen geklemd en wiebelde onrustig doch gedurig naar achteren en weer naar voren. "Ooit was het zo prachtig allemaal, zo schoon ook en zo simpel! Er was vooruitgang en rechtlijnigheid, causaliteit en ook wetmatigheid, er was de troost en ook geborgenheid van universele waarden. Ikzelf was het culminatiepunt van de inherente logica gelegen in de rationale zelfontvouwing der geschiedenis: het eindpunt zelf der mensheid, het sluitstuk op het leven! Ik verwierf roem en ook genegenheid - niemand sprak mij tegen. Toen kwaamt gij daar met uw zonne-moord: zij voelt voor mij zoals die uitbarsting der Vesuvius moet hebben gevoeld voor Hegel." De laatste mens was duidelijk alweer een nieuwe zenuwinzinking nabij en de aanwezige gasten keken dan ook even betekenisvol naar elkaar en gingen zichtbaar met steeds groeiende interesse toekijken en luisteren hoe dit menselijke drama zich hier nu juist zou gaan ontvouwen. Heel even was er zelfs niemand die aan eten of drinken dacht. Dat alles ging natuurlijk echter geheel aan de laatste mens voorbij zonder dat deze zich hiervan ook maar een beetje bewust scheen te zijn, en op onverstoerbare wijze vervolgde hij: "Een nieuwe stap in de verandering, te groot om te negeren! Een nieuw begin, de dageraad! Waar moet er van de mensensoort - waar gaat dat nu toch henen!?"

"Sorry mijn beste vriend, maar gij verstaat mij precies niet goed. Ik wist zelf al veel langer dat alles wat ooit groeit ook weer eens verdorren en dan sterven moet," sprak nu de mens die achter zich kijkt, "maar ook dat op al wat sterft wel ooit weer eens iets groeien moet. Gij doet hier precies alsof gij geen begrip hebt van de veranderingen der tienduizend dingen - gij spreekt tot mij gelijk een westerling -, maar dat is nu juist wat ik wou

de belofte met zich meedraagt op weldra nieuwe zonnige speeldagen vol avontuur en smart en leven! Maar tegelijkertijd droeg deze windvlaag ook het dreigende, diepe geruis in zich dat de wind soms ook zo leeg maakt: een filmisch moment van spanning, dreiging en verwachting. De mens die voor zich kijkt had zich dan ook geen betere intro kunnen wensen en vervolgde: "Neen vrienden, ik leef een feest! En ik verzeker u: het

zeggen. Eindeloos herhalen zich dezelfde cycli en structuren - niets van wat gij doet, zal werkelijk blijven duren. Toen de mensheid vrolijk was, dan kwam dat omdat zij dit niet beseftte - nu zijn er gigantische bibliotheken vol oude en nieuwe boeken en ook musea, archieven, wetenschap - het braaksel van veel eeuwen: wij kunnen niet meer doen alsof we het zelf eigenlijk niet weten: de mensheid is een ziekte die uitsluitend maar al de rest aantast en verder niets betekent - de hele mensheid nutteloos zo lijdend en vernederd. Een nieuw begin, de dageraad? *Get over it* - doe uw naam gepaste eer en stap toch uit dit leven! Dat gij hoop hebt kunnen zien in de logica der geschiedenis - ik weet niet wat dat betekent!"

"Ach man, ik heb geen boodschap aan uw oeverloos gemekker dat kant noch wal raakt!" De mens die voor zich kijkt stond bijzonder scherp op het moment dat hij de mens die achter zich kijkt luidkeels onderbrak. Hij had dan ook een moment nodig om zijn adem en attitude te herpakken. "Ach vrienden", zo ging hij vervolgens verder, "Laat uwe hoofden toch niet gek maken door de woorden van een oude mislukking! Hij wil jullie krachtige kern beknotten, jullie driften dreigend afdrijven en standvastige sterkte afstompen. Hij wil onze lichten verduisteren, onze parel vervuilen met weemoed en twijfelgedachten. Hij is ziekelijk jaloers op onze potente jeugd en moed, wij groeien en worden machtiger terwijl hij verdurt en verdwijnt. Hij wil ons meesleuren in zijn zwarte verzuipooel van wanhoop en ondergang. Laat u niet klissen door zijn listen, luistert eens naar mij!" De mens die voor zich kijkt liet, na deze woorden gesproken te hebben, een strategische stilte vallen. Geduldig aftastend keek hij één voor één naar de verzamelde genodigden rond de feesttafel. Zijn blik verried slechts een tikkeltje wellust, die trouwens gerust geïnterpreteerd kon worden als geestdrift; en hij leek een beetje op een kind dat nu eindelijk een publiek van stomdronken grootouders had gevonden om zijn verhaaltje aan te vertellen van die keer dat hij bijna een criminele, buitenaardse terrorist-zombie had gevangen met zijn blote handen want hij had zijn geweer niet bij en daarom was het ook niet gelukt want anders zou je wel gezien hebben en wacht maar tot de volgende keer! Ondertussen stak er een diepe zucht wind op: het geritsel van de takken zond een rilling over enkele genodigden hun ruggegraat. Deze windvlaag was niet koud: hij bracht zelfs een vleugje vroeger lentezomer met zich mee en was het soort van windvlaagje dat je even terugbrengt naar je kindertijd - alsof de wind

sluittingsuur is nog lange niet in zicht! Nog lange niet! Nog lange niet! Wat hebben wij aan miezige kniezers die enkel willen zien wat zij achter zich verliezen? Wat heb ik eraan te luisteren naar wat het verleden heeft doen mislukken, en te aanhoren hoe alles reeds eender is geweest? Ikzelf, ik ben nieuw, en ik ga vooruit in het leven! Ik ben groepsdynamisch, innovierend, flexibel en doelgericht proactief goe bezig naar mijn concrete doelstellingen, problematieken en andere thematieken toe! Vrienden, aanhoort mijn verhaal! Laat het voor u allen een bron van inspiratie zijn!" De mens die voor zich kijkt keek even met gefronste wenkbrauwen naar een punt ergens ver achter de horizon. Zijn blik verried dat hij de indruk wou scheppen in gedachten verzonken te zijn. Tenslotte sprak hij weer: "Geld en succes zijn de twee meest lucratieve vormen van macht waar ik me in mijn leven mee bezig heb gehouden. Als ik zo even rondkijk naar het altaar rond deze tafel dan denk ik niet dat er iemand is onder jullie die zich kan voorstellen hoe dat voelt: geld en succes te hebben. Nochtans zou iedereen, al was het ook slechts voor een kortstondig moment, die zalige roes eens moeten ervaren: die onbeschrijflijke kick, die absolute gelukzaligheid, die onvoorwaardelijke verhevenheid! Ikzelf had de smaak al te pakken toen ik amper zeven jaar oud was! Mijn vader was een geslepen zakenman die zowel zijn werknemers als zijn concurrenten de stuipen op het lijf joeg: hij was mijn grote held. Ik had hem steeds nauwgezet in het oog gehouden en was dolgelukkig wanneer ik nog eens met hem meemocht naar het grote gebouw alwaar hij werkte. Op school trachtte ik hem dan te imiteren om mijn klasgenootjes de baas te blijven zonder dat deze dat wisten. Later begreep ik echter dat ik deze talenten veel beter kon gebruiken dan om simpelweg speelgoed mee af te snoepen. Ik verliet al gauw de schoolbanken maar ontpopte me niettemin reeds snel als een razend carrièrebeest: ik was een heuse go-getter, een jetsetter die van geen ophouden wist en almaar rechtdoor bleef gaan. Mijn collega's en andere rivalen begrepen maar niet hoe ik het volhield om steeds maar overeind te blijven waar zij vielen, om te slagen waar zij moesten knielen. Het éne succes na het andere haalde ik binnen, terwijl zij beetje bij beetje vergingen. Zij begrepen niet hoe ik, ogenschijnlijk zonder slaap of eten, dagenlang doorwerkte om dit succes te behalen; en ze stopten zich vol stimulerende middelen om zich aan mij te kunnen meten. Zij begrepen niet wat mijn geheim kon zijn. Het is echter zo eenvoudig: ik ben immers de mens die voor zich kijkt! Ik zie nu reeds al die prachtige levensverwezenlijkingen en verwezens-

waarlijkheden die zich voor mij uitstrekken in deze majesteuze zee van verheerlijking en kansen! Dat geeft mij de kracht om elk moment opnieuw het leven te grijpen, het op te eisen - omdat het van mij is! Ik ga naar de top dames en heren! En niemand die mij verdorie kan tegenhouden! Wat een leven heb ik geoogst: Brunches op een maagdelijk olijfgroen golfsterrein ergens in Mallorca of Zuid-Frankrijk, Chronische Cruises langs de Caraïben, opwindende jachten op vossen, albatrossen en jonge, bange mexicaanse hoertjes bij trossen! Ik verzeker u, liefste genodigden: de smaak van het geld en het succes is zoet - aspartaamzoet!"

"Kijk, ik snap wat gij bedoelt, en ik snap wat gij bedoelt, en ik snap ook nog wat gij bedoelt - *my god*, gijlle zijt bekrompen!" viel Zarathustra de mens die voor zich kijkt nu plotsklaps in de rede. "Wat had ge dan gedacht misschien? Waar ligt hier toch de focus!?" Terwijl hij dit zei had Zarathustra zich recht gezet en was hij zelfs bovenop de feesttafel gaan staan. Met weidse armgebaren gaf hij vervolgens te kennen dat hij nu verder tot de aanwezigen zou gaan spreken. "Laat mij, beste vrienden, u vooreers maar een parabel vertellen die ik zelf ooit eens ergens van een oude wijze heb gehoord: 'Simpel Mist ging eens oostwaarts naar de Grote Wereldzee. Op de kus van de Oostzee kwam hij toevallig Wervelwind tegen. 'Waar ga jij naar toe?' vroeg Wervelwind. 'Ik ben op weg naar de Grote Wereldzee.' 'Wat ga je daar doen misschien?' 'De Grote Wereldzee is iets dat, ook al giet je er nog zo veel bij, nooitvol wordt; en ook al schep je er nog zo veel uit, niet leeg wordt. Ik ga me daar vermaken.' 'Goede meester! Heb je dan geen aandacht voor ons, het volk met de horizontale ogen? Zeg me alsjeblieft: wat is het bestuur van de wijze?' 'Het bestuur van de wijze?' vroeg Simpele Mist. 'Bij het aanstellen van beamtben verliest hij niet uit het oog wat gevoelig is; bij het geven van opdrachten let hij op de bekwaamheden; pas nadat alle omstandigheden volledig in aanmerking zijn genomen gaat hij over tot handelen; zijn daden en woorden zijn zo vanzelfsprekend dat de wereld spontaan verandert; hij hoeft maar een handgebaar te maken of zijn oog ergens op te richten, en het volk stroomt uit alle windrichtingen voltallig naar hem toe. Dit is het bestuur van de wijze.' 'En de mens van deugd?' 'De mens van deugd vertoef zonder te denken, handelt zonder te overwegen, hij rekent niet met juist of onjuist, noch met mooi of lelijk. Goed doen aan allen binnen de vier wereldzeeën geeft hem vreugde, alles delen met hen geeft hem vrede. Zonder hem is het volk angstig als een klein kind dat zijn moeder heeft verloren, en verbijsterd als een reiziger die de weg is kwijt geraakt. Zij hebben een overvloed aan rijkdom zonder te weten waar die vandaan komt; hun eten en drinken is meer dan voldoende, maar zij geven zich geen rekenschap van de oorsprong. Dit is de gestalte van de mens van de deugd.' 'En de goddelijke mens?' 'Zijn geest rijdt op een straal van licht, verdwenen is zijn aardse vorm; dit wordt genoemd de weidse uitstraling. Met het hoogste mandaat neemt zijn eigen aard een einde. Hemel en aarde zijn verheugd; de tienduizend zorgen zijn verdwenen, de gehele schepping keert terug tot haar oorspronkelijke natuur; dit wordt genoemd het verdwijnen in de chaos.' Ach, de geleerde: zonder veranderingen in het denken is hij niet gelukkig. De redenaar: zonder onderwerpen voor discussies is hij niet gelukkig. De onderzoeker: zonder kleine details is hij ongelukkig. Dat is omdat de allemaal vastzitten binnen de begrenzing van de dingen. Nu zeg ik u, mijn vrienden, ook gij zijt vastgekleefd aan de oppervlaktestructuur der dingen zonder oog te hebben voor dat wat niet des mensens is. Zo maakt gij zelf tot slaven van dat wat in de wereld is: gij snakt naar vrijheid of naar regels, gij verlangt zelf naar het sturen of gij verlangt zelf naar teugels. Zo gaat het echter niet: gij kijkt uzelf nog blind en hoort uzelf verloren gaan tussen de geluiden van uw omgeving; gij focust zo op dat wat anders is dat gij vergeet wie gij nu zelve waart en waar gij wel moogt leven. Da's goed als gij dat prettig vindt, maar ik heb genoeg van uw gezever!"

Rond de tafel waarde stilte als een sluier van beton...
(wordt vervolgd)

Bram Langmans & Rob Werkers

Stars en Jim Cole in de AB

“mond open en laten vloeien die handel”

De Canadese groep Stars is een band die moeilijk bij het Belgische publiek ligt, hoewel het concert toch 3 weken op voorhand was uitverkocht. Maar dit is niets in vergelijking met de hype in de ons omringende landen en zeker niet in vergelijking met de starsgekte in hun thuisland. De groep bestaat uit Montreal's finest: een beetje Metric, een beetje Broken Social Scene, een gastacteur uit *Sex and the City*, you name it, they've got it. Tezamen brengen ze zeer melodieuze popmuziek, zonder synthetische nasmaak. Met hun doorbreekplaat *“Set Yourself on Fire”* creëerden ze voor de eerste keer een geluid dat ver over de grenzen van Canada werd geapprecieerd. Deze plaat werd integraal geremixt door hun vrienden. Wie zijn hun vrienden? Schoon volk als *Final Fantasy*, *The Dears*, *Metric* en zo voort. Op hun vierde worp *“In Our Bedroom After the War”* beschrijven ze een plaats waar het uiteindelijk veilig is na de oorlog, na stuk gelopen relaties en andere miserie.

Dus op een glorieuze vrijdagmiddag, want dat zijn vrijdagmiddagen nu toch altijd als er geen les is, trok ondergetekende naar de AB. Terwijl Amy en Torq hun microfonen aan het soundchecken waren, vond ik een verlaten drummer. Uit medeleven en omdat ik hier nog een pagina moest vullen, heb ik ongeveer een halfuur van zijn tijd geroofd.

De Moeial: Het is toch eventjes stil geweest rond Stars, als je de remix-plaat niet mee rekent. Wat gebeurde er?

Pat McGee: Zo lang was het nu toch ook weer niet. Ik denk dat we na de tour van *Set Yourself on Fire*, eventjes een rustmoment wilden inlassen. Tournen is vrij zenuwslopend en geeft je een vluchtig gevoel van de wereld. Het is dan even fijn om je met andere zaken bezig te houden. Om wat mentale rust terug te vinden. Daarenboven kruipt er tijd en werk in een plaat.

Wat doe je dan als muzikant in die vrije tijd?
Oh, we hebben miljarden bezigheden. Het plezier van niets te doen staat met stip op nummer één, maar buiten dat doen we van alles; zelfs tuinieren.

(schertsend) Tuinieren speelt dan zeker en vast een grote rol bij het maken van een nieuwe plaat?

Ja, zeker en vast. Het even niet met de groep bezig zijn en je in alle kalmte rustig te kunnen bezig houden met het onderhouden van je tuin, heerlijk. De essentie van *Stars* ligt dus wat mij betreft in tuinieren.

Even terug naar de plaat. De songs op “In Our Bedroom After the War” klinken een pak duisterder en bitterder in vergelijking met de eerste platen? Is de groep iets bitterder geworden na het tournen?

Ik denk niet dat we als groep bitter zijn geworden. Ik zou zelf eerder uit gaan van het tegendeel. We zijn allemaal een stuk zekerder geworden van wie we zijn en met waar we mee bezig zijn. Je moet begrijpen dat een plaat niet op een dag wordt gemaakt. De sound die de plaat uitstraalt is dus eerder een gekozen emotie.

Een beetje zoals de muziek van de *The Smiths*, ook al is het gevaarlijk om die vergelijking te maken. (Ze hebben wel op de b-kant van *“My Radio”* een cover van *“This Charming Man”* opgenomen, nvdr.) We proberen een donkere kant van de muziek te combineren met bijvoorbeeld een blijde zanglijn of omgekeerd. Mensen hebben daar vaak een probleem mee. Ik denk ook dat de geleidelijke en trage groei van *Stars* daar voor een stuk door te verklaren valt. Het vergt iets meer om er van te houden.

Jullie zanger Torq kroop na de recensie op PitchforkMedia (de indie-snob-internet plek bij uitstek) in zijn pen en begon op zijn blog bijna te verkondigen dat Art Dead is.. Om Morrissey te citeren: “Fame Fame Fatal Fame it can play hideous tricks on the brain.”

Pitchfork is vrij hilarisch, net door het feit dat Torq in zijn pen is gekropen hebben we meer als te voren aandacht van hen gekregen. Ze zijn nu overal. We krijgen reviews van onze shows en ongeveer alles wat uitbrengen. Persoonlijk hadden we het niet beter kunnen treffen. Die aandacht van hen hadden we normaal niet kunnen verwachten. Vooral als je weet dat *Pitchfork* voor onze vorige plaat *“Set Yourself On Fire”* twee reviews heeft gemaakt. Eentje zes maanden na de andere, waar we weer

een hogere rating kregen. De review van de nieuwe plaat op *Pitchfork* ging over het algemeen niet zo zeer over de muziek maar over de zaken waar de leden van *Stars* mee bezig zijn in hun eigen tijd. Als dat journalistiek is, *then just let it be*.

Misschien komt het doordat *Stars* niet bij iedereen geliefd is. Ze vinden het wat *soft* en het is voor hen moeilijk een exact genre op ons plakken. Dat is raar, omdat we gewoon popmuziek spelen. We zitten in een underdog-positie waarvan we telkens weer moeten starten. Bij de reviews van onze nieuwe plaat leek het alsof de meeste critici verbaasd waren dat we het weer gedaan hadden. Alsof ze van ons niet verwacht hadden dat we weer met een nieuwe plaat zouden afkomen.

Is er met deze laatste telg iets veranderd aan de manier waarop jullie songs schrijven? Gezien het feit dat Amy Milan (zangeres/gitariste) nu ook een solo bezig is.

Ik denk het wel, dit komt omdat iedereen ook nog een leven probeert te behouden buiten de groep. Het feit dat Amy bezig is met haar eigen muziek kan enkel maar gezien worden als een verrijking voor de groep. Iedereen heeft echter een specifieke functie in de groep. Zo komt de muziek meestal van Chris, Evan en mij. De volgende stap in het proces is dat iemand er Torq en Amy bij roept.

Pieter van V2 records komt binnen en doet het “nog vijf minuten”-teken.

Jim Cole

Voorprogramma's spelen nooit gemakkelijk, maar iemand moet het toch doen. Deze uitdaging lag vanavond in de handen van Jim Cole. De kans bestaat dat je hem al eens aan het werk hebt gezien of zal zien. Hij was namelijk al te zien op *Debbie & Nancy* en op de *Provincieshow* en alsof dat nog niet erg genoeg was, heeft hij een album uit: *“Soul in 2”*. Waarschijnlijk zal het ondergetekende nog jaren kosten om de echte betekenis van die titel te doorgronden.

Gelukkig was er nog zoiets zoals een live optreden. Jim Cole stond vol vreugde op het podium en het kon hem lichtelijk worst wezen of er nog veel volk in de zaal moesten komen. Het spijtige is dat de groep als een geheel niet echt staat. Wat de muziek zelf betreft, het is fris, zomers en bries. Misschien is het niet besteed aan *indie hipsters of straight edge fanaten*, maar wel aan degenen die fan zijn van muziek met wat verwijzingen naar *Maroon 5* en *Arsenal*.

De songs waren echter niet allemaal even afgewerkt. Zo was er een song over de wereldvrede, en hoe we er aan moeten werken, welke klonk alsof ze er zelf niet zo zeker van waren. Toch weet Jim soms met zeer veel overtuiging te werk te gaan en, toeval of niet, dat zijn dan songs over gebroken harten en miserie. Als je soul wilt in je muziek, dan moet je daarvoor in negen gevallen op de tien voor lijden. Het klinkt misschien cliché, maar het genre leent zich er voor. Jim Cole heeft overigens nergens de pretentie om honderd procent vernieuwend te zijn, maar hoeft dat altijd? Het is genre-muziek waar een groot publiek wel voor te vinden valt.

Ik las ook dat jullie niet altijd even tevreden zijn over de videoclip.

Videoclips zijn altijd zo'n last. Die worden groepen altijd opgedwongen door een label, die bij elke release op dat vlak graag iets ziet. Ik hou niet zo van al die verhaallijnen die daar in voorkomen.

Doel je nu op de clip voor “Take Me to The Riot”?

Ja, wat hebben twee minderjarige modellen die kleine drugsdealers spelen, te maken met dat lied?

Grootmoeders in bikini's, daar moeten we naar streven!

(Lacht) Van mij mag dat wel, grootmoeders in bikini zijn enkel maar een begin!

Het optreden was een wervelwind. Er zijn weinig groepen die na vijf maanden touren en met nog minstens vijf maanden te gaan, met zo'n overtuiging kunnen spelen. Een van de sterke kanten van *Stars* is, dat wanneer ze muziek spelen het niet overhelt naar de pathetische kant. Je blijft altijd wakker en alert dankzij een gebalanceerde set. Van *“The Ghost Genova Heights”*, een spookverhaal over een luitenant waarop Torq zijn Michael Jackson demonen laat botvieren, tot *“Take me to Riot”*, dat zonder veel pretenties live très rock'n'roll wordt gebracht.

Hoogtepunten waren er met hopen. In een prachtige synergie tussen Torq en Amy tijdens songs als *“Personal of You're Ex-Lover is Dead”* of in de overtuigingskracht waarmee *“Soft Revolution”* werd gebracht. *Stars* neemt je naar hun *“Bedroom after the War”*, de plek waar iedereen wilt zijn nadat alles gebeurd is.

Nu, het publiek van *Stars* was natuurlijk een zeer aandachtig publiek, maar het was ontzettend mak. Daar kon moeilijk iets aan verandert worden. Bloemen, grapjes en zelfs een georkestreerde *handclap* brachten het publiek niet in beweging. Desondanks bleef *Stars* er volledig voor gaan en meer kan je van een groep niet verwachten. Vooral niet als ze je net op een reis doorheen het beste van de Canadese popmuziek hebben gevoerd.

Na de show brachten ze in de backstage nog een extra nummer. Geïnspireerd door een filmpje van Congolese artiesten begon *Stars* met hun voorprogramma *Apostle of Hustle* de kleedkamer te gebruiken als één groot percussie-instrument. Het was eens iets anders als hun normale nummers, maar ik denk dat we op de live-DVD van dit optreden nog wel een tijdje zullen mogen wachten.

FYDNKAS (Facts You Didn't Know About Stars)

- Toetsenist Chris beoefent graag een eigen ontwikkelde vorm van Yoga. Zijn rode mat is één van zijn beste vrienden.
 - Hun tourmanager Owen is een grote fan van V.S. Naipaul.
 - Hun gastgitarist Alan, die naar zichzelf verwijst als *“Snotty”* kreeg continu opmerkingen over zijn schoenen.
 - Op de vraag welke kandidaat-rector ze verkiezen -De Knop of Cornelis- antwoordden ze *“The one that can clap in with only using one hand.”*
- Oefenen geblazen heren!

Piet Van de Velde - foto Jan Paternoster

om echt door te breken moet je ook in Wallonië een voet in de deur krijgen. We zitten hier nu in de AB maar ik zou stellen dat maar 5 procent van de aanwezigen Franstalig was.

Ja, en dat is inderdaad het spijtige van de hele de zaak. We zijn één land, maar om een voet aan de grond te krijgen in Wallonië lijkt quasi onmogelijk. Ik begrijp het niet helemaal goed, laten we vooral niet hopen van dat ze overal met een vakjesmentaliteit werken. Die werkt toch alleen verlamdend aan beide kanten. Ik ben dankbaar dat die vijf procent er was en hopelijk zeggen ze het door tegen nog eens vijf procent zodat er de volgende keer al tien procent is.

Persoonlijk denk ik dat jullie muziek meer in het Waalse genre past.

Ik ben ook die mening aangedaan, maar het blijft een ontzettend moeilijke zaak. Kijk, onze promotor Bénédicté doet alle moeite van de wereld om ons overal wat airplay te krijgen. Hier in Vlaanderen is dat geen probleem, op *FM Brussel*, *Radio 1* en *Studio Brussel* krijgen we voldoende airplay voor onze singels, maar dat wordt een totaal ander verhaal in Wallonië. *PureFm* weigert elke inzending. Ze blijven daar liever bij de gevestigde waarden steken zoals *Ozark Henry* en *Millionaire*. Maar ik herhaal dat het waarschijnlijk hetzelfde verhaal is voor Waalse groepen die in Vlaanderen ergens proberen te geraken.

Misschien komt het ook omdat de CD uitkomt op een klein label dat weinig invloed kan uitoefenen op de radiozenders aan de overkant, maar we kunnen blijven proberen, wie weet!

Jim Cole heeft een plaatje uit, *SOUL IN 2*. Het label is Evil Pinguins. Je kan het vinden bij uw lokale platenboer.

En dan is er nog een spijtig tweede probleem;

Verdeel en heers

Discussie over de studentenbetoging van 6 december

Op 19 december 2007 werd een discussie georganiseerd in samenwerking met *De Moel* met als thema 'studentenbetogingen'. Deze discussie werd gehouden naar aanleiding van de betoging van 6 december 2007 tegen het plan Vandenbroucke. Dit artikel probeert een schets te geven van de meningen die werden geuit.

WE ZIJN NIET ALLEEN

De studentenbetoging van 6 december was geen geïsoleerde gebeurtenis: terwijl de Franse studenten betoogden tegen de onzekerheid van hun toekomst in 2006 (het decreet Contract Premiere Embauche – Startbaancontract - CPE), protesteerden de Griekse studenten maandenlang tegen soortgelijke maatregelen. De Franse studenten slaagden erin om het decreet CPE geheel terug te fluiten. Vandaag betogen ze opnieuw tegen een ander decreet: de vorming van elite- en 'prullenbak'-universiteiten. Ook in Nederland demonstrieren scholieren tegen de verslechtering van de kwaliteit van hun onderwijs.

De bezuinigingen van de Vlaamse regering vinden niet enkel plaats bij de studenten, ook de arbeiders bij openbare diensten en bedrijven protesteren tegen hun dalende levensstandaard. Aan Waalse kant is het onderwijs in een nog slechtere staat dan aan de Vlaamse kant. Het is duidelijk dat de bezuinigingen van het plan Vandenbroucke behoren tot een globaal probleem. Maar wat staat er in het plan Vandenbroucke?

HET DECREET

Het decreet is een labyrint van achterpoortjes verspreid over negenhonderd bladzijden; het is onmogelijk om een balans op te stellen van de werkelijke gevolgen van dit decreet. Enkel de specialisten bij het ministerie van Onderwijs weten op kwantitatief niveau dat het gaat om een bezuiniging. Voor ons is het koffiedik kijken. Op de website van de Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS) staat het volgende:

De minister wil binnenkort hogescholen en universiteiten gaan financieren op basis van behaalde studiepunten en diploma's. Dat zet de onderwijskwaliteit onder druk en maakt de minder goed doorstromende kansengroepen financieel minder aantrekkelijk. De manifestanten eisen daarom dat alle doelgroepen worden erkend en structureel extra middelen krijgen: ook studenten van allochtone origine, studenten met laaggeschoolde ouders en studenten uit een TSO/BSO vooropleiding.

Het aanmoedigingsfonds voor gelijke kansen is met 1% van het budget een druppel op een hete plaat. Het niet financieren van gedelibereerde studiepunten zet instellingen aan tot nultolerantie waarbij geen enkel buispunt nog door de vingers wordt gezien. Vandenbroucke wil nog slechts een handvol aanvullende opleidingen financieren. Het inschrijvingsgeld voor de andere manna's zal stijgen tot 5.400 euro of zelfs 25.000 euro, zonder enige sociale correctie voor beursstudenten of werklozen. Ook wie niet snel genoeg afstudeert, komt in de problemen. Hij verliest zijn recht op inschrijving en betaalt het dubbele als hij toch nog ingeschreven geraakt.

Verder is het nieuwe financieringsdecreet een grote bedreiging voor de onderwijskwaliteit. Bijna de helft van de basisfinanciering zal gebaseerd worden op onderzoeksresultaten. Daardoor gaan profen nog meer belang hechten aan publiceren en dit ten koste van hun onderwijstaken. Tenslotte blijft het probleem onopgelost van de structurele onderfinanciering van het hoger onderwijs in het algemeen, de hogescholen in het bijzonder. De kunstopleidingen en humane wetenschappen worden zelfs in hun voortbestaan bedreigd.

Verder wordt de verdeling en concurrentie tussen studenten vergroot door verschillende 'gewichten' toe te kennen. Ook worden studenten in de 'inhumane' wetenschappen (bijvoorbeeld wetenschappers of ingenieurs) anders behandeld. Studenten worden in een vakje geïsoleerd: op basis van de studierichting, op basis van de sociale achtergrond (allochtoon of autochtoon, diploma en inkomst van de ouders), op basis van de resultaten (geslaagd in het eerste jaar en de

graden), op basis van de universiteit, taal en regio.

De Vlaamse regering wil dat haar universiteiten op internationale ranglijsten hoger aangeschreven staan en dat ze op internationaal vlak mee kunnen concurreren. In Frankrijk tracht de regering momenteel een gelijkaardig plan door te voeren: de vorming van enkele elite universiteiten met alle middelen en de 'prullenbak' universiteiten. Er worden dan selectieronden georganiseerd zodat enkel de briljante scholieren kunnen genieten van degelijk onderwijs. Deze selectieronden zijn zwaar en de inschrijvingskosten zijn hoog. De parallellen tussen de Franse en Belgische situatie zijn duidelijk: in Vlaanderen wilt men enkel de meer performante universiteiten en beter presterende studenten financieren.

Er is niets 'democratisch' aan het onderwijs zoals het nu bestaat: mensen met meer geld kunnen van een betere secundaire school afstuderen en verder studeren. Studenten met een minder gelukkige sociale achtergrond hebben minder kansen. Nu wordt het 'democratisch' gehalte nog verminderd: het volstaat niet meer om over motivatie en redelijke sociale omstandigheden te beschikken, men moet ook nog geld hebben. Zoals in Frankrijk en Nederland stijgt in België de inschrijvingskost (in Frankrijk bedraagt deze al duizenden euro's en in België wordt dezelfde stijging verwacht).

Op de betoging wisten weinig mensen wat er in het plan Vandenbroucke staat. Dit is niet verwonderlijk: de media geven een verwarrend beeld van het decreet en er werden geen discussies of informatiesessies georganiseerd opdat we bewust zouden worden van het probleem. Toch bleken veel mensen op de betoging ongerust over dit decreet.

BEWUSTZIJN EN BETOGEN

Zodra de mogelijke gevolgen van dit decreet duidelijk worden, lijkt de betoging van 6 december angstwekkend 'slap'. Maar hoe komt dit? Het is duidelijk dat het moeilijk is om zo'n gecompliceerd decreet alleen te vatten; tijdens een discussie is het gemakkelijker om inzicht te verwerven en zich een coherent beeld te vormen. Dan worden meningen uitgewisseld en het bewustzijn gevormd; de discussie tussen mensen is de eerste stap. Het is echter tijdens een betoging dat we beseffen hoeveel mensen dezelfde mening delen. Dat is een enorme aanmoediging, het versterkt en bevestigt de meningen. Het wordt dan ook duidelijk dat we niet betogen voor onszelf: er zijn sommige betogers die voordeel zullen halen uit dit decreet, maar misschien niet hun medebetogers, broer, zus, collega, vriend of toekomstig kind.

Het is ook een gelegenheid om met elkaar in contact te komen, meningen uit te wisselen en algemene vergaderingen te organiseren waar het verdere verloop van de beweging kan besproken worden. Een beweging eindigt niet bij een betoging, ze gaat verder. De betoging van 6 december was gekaderd, ze begon en eindigde op dezelfde dag.

SABOTAGE EN CHANTAGE

Waarom werden er geen discussies of informatiesessies georganiseerd? Waarom werd de betoging zo laat gehouden? Waarom werd er bier uitgedeeld en waren we verdeeld? Tijdens de discussie werd het duidelijk dat de vakbonden en de regering een constructieve en massale demonstratie hadden gesaboteerd:

- In Gent werd op 29 november een betoging georganiseerd door het COC (Christelijke Onderwijscentrale), VSOA (Vrij Syndicaat voor het Openbaar Ambt) en VVS (Vlaamse Vereniging van Studenten) waar 4.000 studenten en personeelsleden (volgens *de Morgen* maar 2.000) aan deelnamen. Alle studenten en personeelsleden werden vroeg of laat het slachtoffer van dit decreet, waarom wordt er dan een afzonderlijke betoging gehouden voor de algemene betoging? De verdeeldheid onder studenten wordt hierdoor enkel versterkt en het vermindert het aantal mensen dat tezamen betooft.

- De VVS wilde de betoging vroeger organiseren, maar er moesten nog enkele details besproken worden tussen de vakbonden en

Vandenbroucke waardoor de datum van de betoging steeds later kwam. Wat deze 'enkele details' mogen zijn is niet duidelijk. In ieder geval is het opschuiven van de datum een slechte zaak voor de betogers: de examens naderen, het weer wordt slechter en er blijft steeds minder tijd over om na de betoging nog samen te komen. De organisatie van de betoging heeft met andere woorden de datum niet zelf gekozen, maar laten afhangen van de minister.

- Ook de plaats van de betoging (Brussel-Noord en het ministerie van Onderwijs) belemmert een massale opkomst en de discussie. Terwijl we buiten in de regen stonden hadden we ook in aula's kunnen discussieren en steun kunnen vragen aan andere studenten en personeelsleden. We hadden naar andere universiteiten kunnen gaan om de banden tussen elkaar te versterken. Voor en achter de betogers werden de straten afgezet door de politie, zo wordt elk contact met de buitenwereld verhinderd.

- De hogescholen hebben niet opgeroepen tot betogen omdat Vandenbroucke hen een week voor de betoging 7 miljoen euro beloofde (de voorwaarde was dat ze niet zouden meebetogen). Na jarenlange onderfinanciering van de hogescholen is een eenmalig aanbod van 7 miljoen hallucinerend weinig en toont het dat de regering openlijk chantage gebruikt.

- Het uitdelen van bier, fluitjes, toeters, de spectaculaire speeches (waaronder een speech gegeven door iemand verkleed als sinterklaas) en het spelen van luide muziek bevorderen op geen enkele wijze de discussie tussen de mensen. De betoging leek meer op een St-ve dan een unieke gelegenheid voor uitwisseling van meningen of perspectieven. Het omvormen van een betoging tot een circus van 'politieke' kleuren en slogans is typisch voor vakbondsbetogingen. De gevolgen van dit decreet zijn ernstig, waarom is de betoging dat niet?

- De socialistische vakbond ACOD riep officieel niet op tot betogen aangezien de minister van Onderwijs Vandenbroucke zelf een 'socialist' is. Welke belangen verdedigen de vakbonden eigenlijk, die van de regering of die van de studenten?

- Alle studenten en personeelsleden zijn het slachtoffer van dit decreet, waarom lopen we dan in verschillende kleuren (rood, groen of blauw)? Wie geeft er gratis vuilniszakken en petjes weg? De hele aanloop naar de betoging wordt gekenmerkt door een verdeel-en-heerstechiek, elke verdeling is in ons nadeel. De studentenraad van de Associatie K.U.Leuven (StAL) heeft niet opgeroepen tot betogen omdat deze universiteit voordeel zou kunnen halen uit het decreet. Niet alleen is dit een teken van egoïsme, maar ook van naïviteit: over enkele jaren zal Vandenbroucke een plan voorstellen dat de ongelijkheid tussen de Leuvense universiteit en de andere 'rechttrakt'. Zo kan de minister eerst de kleinere universiteiten aanpakken en dan de grotere.

- De ACV, ABVV en ACLVB (respectievelijk de christelijke, socialistische en liberale vakbond) hebben op 15 december een nationale betoging georganiseerd voor solidariteit en tegen dalende koopkracht. Het plan Vandenbroucke verbreekt de solidariteit tussen studenten door ze met verschillende gewichten te behandelen en de prijs van het onderwijs stijgt. Waarom werd de studentenbetoging dan niet samen gehouden met deze betoging ondanks de overeenkomsten?

Hieruit kunnen we enkel concluderen dat de vakbonden en de regering verraderlijke partners zijn. Twee jaar geleden betoogden studenten ook tegen dit plan, er is ondertussen weinig veranderd. Wordt het niet tijd dat we anders betogen? Een voorbeeld van een succesvolle studentenbetoging is de anti-CPE beweging in Frankrijk van 2006.

EEN VOORBEELD

In 2006 trachtte de Franse regering het *Contract Premiere Embauche* op te leggen; de gevolgen van dit nieuwe contract voor afgestudeerde studenten is een vermindering van het aantal ancienniteitsjaren (de eerste jaren die men werkt tellen niet mee bij de berekening van het loon). De studenten organiseerden algemene vergaderingen in de aula's waar de maatregelen werden uitgelegd en er gediscussieerd werd over de acties. Deze vergaderingen werden in alle universiteiten gehouden en tussen de universiteiten waren er

contacten om gezamenlijk actie te voeren. De vergaderingen gaven de studenten de mogelijkheid om zelf te beslissen hoe ze actie zouden voeren en andere studenten bij de beweging te betrekken.

Al gauw werd het de Franse studenten ook duidelijk dat een succesvolle betoging enkel mogelijk was indien ze steun kregen van de hele bevolking. De studenten gingen daarom naar bedrijven en openbare diensten om hun problemen uit te leggen en steun te vragen. De arbeiders begrepen heel goed dat deze studenten toekomstige arbeiders waren en dat ze de belangen van hun kinderen ook verdedigden. Daarom besloten veel arbeiders om met de studenten mee te betogen.

Een massale opkomst met studenten en arbeiders die bewust zijn van de precare toekomst (betogingen op 18 maart, 24 maart en 4 april 2006 met gemiddeld 700.000 betogers) bleek de Franse regering zodanig af te schrikken dat het gehele CPE decreet werd ingetrokken. De angst bij de regeringen was echter ook op internationaal vlak doorgedrongen: in Duitsland had de regering dezelfde wetten willen doorvoeren, maar de reactie in Frankrijk was een waarschuwing. De Duitse CPE werd ook teruggetrokken, zonder dat er Duitse studenten hadden betoogd.

WAT NU?

Aan het einde van de discussie was er een gevoel van machteloosheid: de examens naderden, de betoging is voorbij en het decreet is in januari goedgekeurd door het parlement. Het is niet mogelijk om nu nog iets te organiseren. Het belangrijkste wat nu moet gebeuren is de lessen trekken uit de mislukking en ze onthouden. Enkel door terug te kijken en te leren, kunnen we vooruit gaan. De conclusies die men kan trekken zijn van fundamenteel belang voor de volgende keer:

- De eerste stap is de discussie, anders kan men geen inzicht verwerven en zich een coherent beeld van de situatie vormen. Het is tijdens de discussie dat we bewust worden en de ernst van de zaak duidelijk wordt. Een algemene vergadering moet gehouden worden waar iedereen zijn mening mag uiten en beslissingen genomen worden door studenten en personeel.

- We mogen ons niet laten verdelen per studierichting, regio, afkomst of taal. Er moet gezamenlijk gediscussieerd worden en actie ondernomen worden. Elke verdeling zorgt voor een verzwakking van de krachtsverhouding. De vorige betoging is begraven door de verdeel-en-heerstechiek.

- De organisatie moet gebeuren door de studenten en personeelsleden zelf, niet door de vakbond. Wij moeten beslissen wanneer en hoe dat we willen betogen. Daarbij mag men de acties niet inkaderen of scheiden: alle studenten (hogescholen en universiteiten), scholieren, werkenden en werklozen zijn vroeg of laat de dupe van de maatregelen. We moeten steun vragen aan alle sociale lagen en generaties. Enkel een massale, bewuste en brede betoging kan succesvol verlopen; de anti-CPE beweging in Frankrijk is het voorbeeld.

Twee jaar geleden betoogden studenten tegen het plan Vandenbroucke, net zoals toen was de betoging van 6 december geen succes. Toch is er iets veranderd: mensen zijn gekomen naar de discussie van 19 december en hebben hun ontevredenheid geuit. Samen hebben we belangrijke conclusies kunnen trekken die een basis zijn voor de volgende keer. Dit was daarvoor nog niet gebeurd.

Gorki

HAIKU
door
[meToiKos]

er is geen sneeuw gevallen
geen geluid werd opgeslorpt
orde brak niet als kabels in kilte
dra zwelgt de wereld in wanorde

De kunst van het ex-hegemoniale lappenwerk

Hypothese van een crisis

Sinds vorig jaar zijn we in een kredietcrisis beland die in de V.S. begon en ook effecten heeft op Europese en Aziatische banken. Deze kredietcrisis doet de V.S. momenteel balanceren op de rand van een economische recessie, oftewel een negatieve economische groei. Volgens George Soros, een miljardair-investeerder, wordt dit de ergste financiële crisis van de laatste 60 jaar. Het is te vroeg om te weten of het effectief deze kant opgaat, maar de economische problemen van de V.S., die ook veel invloed hebben op de economische groei in de rest van de wereld, vertonen structurele oorzaken die dieper liggen dan de hypotheekcrisis die de directe oorzaak van de huidige malaise vormt. Het idee dat de V.S. zijn hegemoniale status aan het verliezen is bestaat al langer dan vandaag, maar toch lijkt het erop of de het economisch beleid dat in dit land gevoerd wordt nog altijd van deze hegemoniale positie uitgaat. Aangezien het politieke en economische niveau onlosmakelijk met elkaar verweven zijn, moeten we kijken hoe de positie van de V.S. op deze vlakken geëvolueerd is in de laatste decennia.

Laat ik beginnen met een aantal basisprincipes die we hier zullen hanteren en die de bril vormen waardoor we naar de politieke/economische wereld kijken. Er bestaat één economische entiteit (die er niet altijd geweest is, maar wel al sinds het begin van de periode die relevant is voor dit onderwerp), namelijk de wereld-economie die gedreven wordt door een zoektocht naar kapitaalsaccumulatie. Er bestaan daarentegen vele politieke entiteiten: staten die in een wereldwijd interstatensysteem met elkaar concurreren. Deze verhouding wordt duidelijk aan de hand van een welbekend fenomeen: multinationale bedrijven trachten landen tegen elkaar uit te spelen door de beste fiscale condities op te zoeken. Hoe beter de fiscale condities, hoe meer kapitaalsaccumulatie er mogelijk is. Staten proberen op hun beurt zoveel mogelijk kapitaalsaccumulatie binnen hun grenzen te realiseren. Het resultaat van deze processen is dat dit systeem leidt tot een opsplitsing van de staten in centrum, semi-periferie en periferielanden. In het centrum bevinden zich de landen waar, door een technologische revolutie, het meest efficiënte productieproces van die periode werkzaam is. Daardoor kunnen zij de meeste kapitaals-

Er werd overgegaan tot lappenwerk om de hegemoniale positie veilig te stellen in de context van een vertraging van de globale economische groei

accumulatie realiseren. In de periferielanden wordt het minste kapitaalsaccumulatie gerealiseerd en deze landen hebben een afhankelijkheidsrelatie met het centrum. In de landen in de semi-periferie is er een combinatie van efficiënte en inefficiënte productieprocessen. Zij hebben een dominante positie ten opzichte van de periferielanden, maar hebben eveneens een afhankelijke relatie met de centrumlanden. In de wereld-economie doen zich ook schommelingen voor op de lange termijn die de posities van de landen in de zojuist besproken categorieën kunnen beïnvloeden. Deze schommelingen zijn het resultaat van de dalende efficiëntie van een bepaald productieproces dat daarna wordt vervangen door een nieuwe technologische revolutie.

LEADERS OF THE FREE WORLD

Laat ons beginnen met het einde van de Tweede Wereldoorlog. Het oude centrum, West-Europa, was verwoest door twee wereldoorlogen. De V.S. hadden zich niet ingelaten met de wapenwedloop tot aan de Tweede Wereldoorlog (wat op zich al economisch gunstig was) en heeft pas op het einde aan de Tweede Wereldoorlog deelgenomen. Duitsland was verslagen en de Sovjetunie had zeer grote verliezen geleden. Dit maakte van de V.S. de onbetwiste economische leider na de Tweede Wereldoorlog. Op militair en misschien meer nog op retorisch vlak werd hun leiderschap betwist door de Sovjetunie. Dit was eveneens het beginpunt van een bloeifase in de wereld-economie. De hiermee gepaard gaande technologische revolutie bestond uit het gebruik van petroleum als brandstof voor voertuigen en

machines om de productieprocessen efficiënter te maken. Gedurende de periode 1945-1967/1973 domineerde de V.S. ontegensprekelijk de wereld-economie.

DE INTRODUCTIE VAN HET LAPPENWERK

Eind jaren zestig en begin jaren zeventig kwam er een einde aan deze bloeifase en begon er een periode van vertraging van de economische groei op wereldschaal. Hierdoor was de ontegensprekelijkheid van de hegemonie van de V.S. niet langer vanzelfsprekend. Geleidelijk aan werd er

overgegaan tot lappenwerk om de hegemoniale positie veilig te stellen in de context van een vertraging van de globale economische groei.

Zo verliet de V.S. de goudstandaard voor het bepalen van de dollarkoers. Het monetaire systeem viel in dat de koers van de dollar door de goudstandaard bepaald werd en de koers van de andere munten gekoppeld waren aan de koers van de dollar. Dit zorgde voor een destabilisering van het monetaire systeem. Sinds de introductie van de Euro als een concurrerende reservemunt in het monetaire systeem is de dollar wel degelijk van zijn voetstuk aan het vallen. De alsmal dalende waarde van de dollar toont dit aan.

De oliecrisis heeft zich ook in deze periode voltrokken. De energieprijzen stegen een aantal jaar spectaculair. Er wordt vaak van uit gegaan dat de centrumlanden hiervan de dupe waren, maar een groot deel van de extra inkomsten in de olieproducerende landen belandde uiteindelijk in voornamelijk Duitse en Amerikaanse banken en dit geld werd uitgeleend aan de periferie-landen. Deze landen waren namelijk in serieuze problemen gekomen. Slechts een decennium na de grote dekolonisatiegolf, waarin de centrumlanden de kersverse staten soevereiniteit en een toekomst van economische welvaart hadden beloofd, viel deze droom in de meeste periferie landen in duigen. De effecten van de oliecrisis speelden een grote rol. De prijs van energie en ook die van alle goederen waarbij er olie gebruikt werd in het productieproces, steeg spectaculair en leverde hun een enorme schuldenberg op. De leningen die daarop aan deze landen gegeven werden, leidden tot de schuldcrisis van de derde wereldlanden in de jaren '80. Toen bleek dat de debiteurlanden niet in staat waren hun schuld af te lossen.

... EN ZIJN BOOMERANG-EFFECT

In de V.S. werd de economische recessie en de hoge werkloosheid in de jaren '80 bestreden onder Reagan, die een militair keynesianisme hanteerde. Hoewel er met de bekering tot het neoliberalisme, alleszins op retorisch vlak, een beleid van privatiseringen en een daling van de overheids-schuld werd nagestreefd, impliceerde dit beleid dat de overheid enorm veel geld moest lenen. Het excuus voor de deze uitgaven was de versterking van de militaire structuren, waarvan de grootste consequentie was dat ze leidde tot een immens grote staatschuld in de V.S. Ondertussen bedraagt ze reeds meer dan 9 biljoen dollar en groeit ze met bijna 1,5 miljard dollar per dag sinds september 2006.

Ook op de aandelenbeurs in de V.S. deed zich een structurele wijziging voor in de jaren '80. Daar kenden de "junk bonds" - risicovolle obligaties met hoge rendementen - gouden tijden. Deze evolutie hield in dat grote bedrijven veel geld leenden om op korte termijn door middel van speculatie winst te maken, ten koste van de productiviteit, wat leidde tot de zogenaamde "afslanking". Hierdoor werd een groot deel van de middelklasse in laagbetaalde jobs in de economie gedwongen. De weg die op economisch vlak ingeslagen werd is niet bepaald bevorderlijk voor een stabiele groei. We kunnen opmerken dat de industrie, en dus ook de jobs in deze sector, uit de V.S. weggetrokken zijn. De Amerikaanse economie steunt op consumptie, maar die wordt niet meer bevorderd door een groei in de werkgelegenheid en lonen, maar door beurs-hausses. Dit werkt op zijn beurt financiële crisissen en economische recessies in de hand. De hypotheekcrisis is niet de eerste klap die de V.S. te verwerken krijgt: De beurs hausse rond de internetbedrijven stortte in elkaar in het begin van de 21ste eeuw. Vele als paddestoelen uit de grond gerezen internetbedrijven bleken niet in staat de grote verwachtingen van de aandeelhouders in te lossen.

KONDRATIEFF GERECYCLEERD

Het is niet volledig duidelijk wat de consequenties van deze hypotheekcrisis/recessie zullen zijn, maar het is alleszins duidelijk dat er ook structurele oorzaken zijn, die men niet zomaar kan bestrijden door bijvoorbeeld de basisrente te verlagen. Grosso modo komt het er op neer dat de V.S. zich moeten realiseren dat ze de wereld-economie niet meer domineren zoals na de

De Amerikaanse economie steunt op consumptie, maar die wordt niet meer bevorderd door een groei in de werkgelegenheid en lonen, maar door beurs-hausses

Tweede Wereldoorlog en dat niet alleen West-Europa en Japan een sterke rol opeisen, maar ook een groot deel van Zuid-Oost Azië, met China op kop natuurlijk, zijn hun economisch opmars politiek aan het kapitaliseren is. En in Latijns-Amerika tonen recente initiatieven zoals de Banco del Sur, een Zuid-Amerikaanse regionale ontwikkelingsbank, aan dat de Washington-consensus verworpen wordt en men alternatieve wegen zoekt om economische welvaart te bereiken. Ten slotte is het een veeg teken aan de wand dat enkele OPEC-leden enkele maanden geleden overwogen om niet meer in dollars te handelen, met een zeer defensieve reactie van de bongenoten van de V.S. in het oliekartel tot gevolg. Kortom, er doen zich verschuivingen voor in de verhoudingen binnen en tussen het centrum en (semi) periferie die het systeem waarop de wereld-economie gebaseerd is in zekere mate losweken. Dit betekent dat er ook meer ruimte is voor structurele veranderingen binnen dit systeem en voor andere politiek/economische organisatievormen, maar is er helemaal geen garantie voor.

Frank Vanaerschot

Kom en schrijf voor
De Moeial!

Redactievergadering:

Woensdag 20.00u

Triomflaan 62

Of::

moeial@vub.ac.be

Colofon

De Moeial

Maandelijks studententijdschrift van de VUB in samenwerking met het Brussels Studentengenootschap, Studiekring Vrij Onderzoek en Dienst Cultuur.

Ons redactielokaal is gelegen te Triomflaan 62. Elke woensdagom 20 uur is er redactievergadering. Iedereen is welkom!

Stuur al uw opmerkingen, vragen en reacties naar: moeial@vub.ac.be

Bezoek ook eens onze website: www.vub.ac.be/moeial

Coördinator
Daniël van der Meer

Vice-coördinator
Yannick Menendez

Secretaris
Thomas Martin

Penningmeester
Frederik Verbist

Verantwoordelijke Uitgever
Bram Langmans

Lay-out
Daniël, Thomas, Nathaniël, Doruntina

Illustraties
Archief, Ruben, Bram, Pieter

Achterflap
Ruben Brabers

Redactieleden
Ben Van Overmeire, Thomas Martin, Rob Werkers, Bilal Benyaich, Gabriël Zamora Moreno, Frank Vanaerschot, Matthias Vanheerentals, Daniël van der Meer, Daan Essers, Frederik Verbist, Yannick Menendez, Pieter Boeykens, Nathaniël Bovin, Piet Van de Velde

Redactiemedewerkers
Bram Langmans, Ruben Brabers, Eisenik, Kristien Janssens, Pieter Heremans, Gorki, Doruntina Islamaj, Pieter Jan Van Pevenage, Kenneth Ponzele, Olivier Dieleman, Mattijs Van Den Bussche, Pieter Bonte

Eindredactie:
Ben Van Overmeire, Thomas Martin, Daniël van der Meer, Nathaniël Bovin, Pieter Bonte

Abonnementen:
Jaarabonnement: 30 euro
Steunabonnement (jaar): 75 euro
Rekening: 001-0376518-40
!!Met de vermelding van: 'SS 5 KRWER 7'!!
Stuur uw adresgegevens naar: moeial@vub.ac.be

Oplage: 1600 exemplaren.

Drukker: Grafikon
Gedrukt op gerecycleerd papier

De redactie is *niet* verantwoordelijk voor publicaties van het BSG, V.O., Dienst Cultuur, lezersbrieven, opiniebijdragen en standpunten.

Activiteitenoverzicht van deBuren

Atheïsme, De Gucht, Nescio, Rik Coolsaet & meer

Elke maand krijgt u een overzicht van de activiteiten die het Vlaams-Nederlands huis *deBuren* organiseert voorgeschoteld in uw Moeial.

deBuren

Locatie: Leopoldstraat 6, 1000 Brussel
Gratis toegang, inschrijven op info@deburen.eu
www.deburen.eu

Picture This!

Tentoonstellingen | DI 19.02.08 > VR 21.03.08

Deze tentoonstelling wil confronteren en engageren. De titel mag vrij letterlijk gelezen worden. Als een opdracht, in de zin van 'zich een voorstelling maken'. Als een uitdaging, in de zin van 'durven kijken'.

De uitnodiging (om te verbeelden) en de waarschuwing (voor de beelden), beide vervat in de titel, krijgen vorm in werk dat het lijden letterlijk toont en figuurlijk oproept – een oefening in uithouding enerzijds en in inleving anderzijds. Het wordt een compacte tentoonstelling met werk van de kunstenaars Renzo Martens, Burnett-Rose en Herman Asselberghs. Curator is [Pieter Van Bogaert](#). Met dank aan Z33, Hasselt.

De tentoonstelling is een directe link naar het Symposium 'Representaties van lijden. Onheil, pijn, bloed' van de Hogeschool Sint-Lukas Brussel op 6 maart 2008 bij deBuren.

Afghanistan 2007: een reis in beelden

Tentoonstellingen | DI 19.02.08 > VR 21.03.08 |

De jonge fotograaf Pieter-Jan De Pue studeerde vorig jaar af aan het RITS in Brussel, richting filmregie. Hij vertrok afgelopen zomer voor vier maanden naar Afghanistan, waar hij fotoreportages maakte voor het Internationale Rode Kruis, Demining, Solidarité Afghanistan Belgique en Dutch Committee for Afghanistan. deBuren stelt het reisverslag-in-beelden van Pieter-Jan De Pue tentoon. De wekenlange tochten door een gebied bevolkt door Kirgizische nomadenstammen, ontmoetingen met lokale krijgsheren, te gast bij opiumtrafikanten en edelsteensmokkelaars in een streek die rood ziet van de papavers en barst van de wapens om de oorlog in Zuid-Afghanistan aan de gang te houden.

Vrijdag, Zaterdag, Zondag: Herman Philipse
Lezingen | WO 20.02.08 | 20.00 > 21.30

Het derde deel van onze religiereeks 'Vrijdag, Zaterdag, Zondag' opent met een lezing van de Nederlandse hoogleraar, filosoof en atheïst Herman Philipse.

Philipse is hoogleraar aan de Universiteit Utrecht, genoot bekendheid als columnist bij het actualiteitenprogramma *Buitenhof* en veroorzaakte ophef met zijn veelbesproken *Atheïstisch manifest* (1995), een boek dat commotie veroorzaakte omwille van de uitdagende standpunten die erin verdedigd werden. In 2004 verscheen een herziene uitgave onder de titel *Atheïstisch manifest/De onredelijkheid van religie*. Herman Philipse is ook de auteur van *Verlichtingsfundamentalisme? Open brief over Verlichting en fundamentalisme aan Ayaan Hirsi Ali* (2005).

Philipse heeft rechten en wijsbegeerte gestudeerd aan de Rijksuniversiteit Leiden. Ook studeerde hij filosofie in Oxford, Parijs en Keulen. Hij was enige tijd werkzaam aan de Katholieke Universiteit Leuven. Vanaf 1986 was hij verbonden aan de Universiteit Leiden als hoogleraar wijsbegeerte met als specialisatie kennistheorie. Sinds 1 september 2003 is hij als hoogleraar verbonden aan de Universiteit Utrecht. Philipse is actief op verschillende terreinen. In de eerste plaats staat hij bekend om zijn wetenschappelijke arbeid. Vooral op het terrein van de kennisleer heeft hij bijdragen geleverd. Internationaal maakte hij indruk met de kritische Heidegger-studie *Heidegger's Philosophy of Being*.

Radioboeken: Jacques De Decker & Bart Koubaa
De boeken van deBuren | DO 21.02.08 | 20.00 > 21.30
Flagey, Heilig Kruisplein, 1050 Brussel

Op 21 februari kunt u aanwezig zijn bij de opnamen van twee nieuwe Radioboeken van Jacques De Decker en Bart Koubaa. Het verhaal

van De Decker wordt voorgelezen in het Frans, dat van Koubaa in het Nederlands.

Nescio herontdekt

Goede bureu | VR 22.02.08 | 20.00
Maison de la Poésie, 28, rue Fumal, 5000 Namen

Het oeuvre van Nescio is bijzonder klein, maar vooral uitzonderlijk goed. *De Uitvreter*, *Titaantjes* en *Dichtertje* zijn parels uit de schatkist van de Nederlandse literatuur. In La Maison de la Poésie in Namur brengen vertaalster Danielle Losman en acteur Bob De Moor hun favoriete passages afwisselend in het Frans en het Nederlands.

Concurrentie en globalisering in de sector van kunst en cultuur

Goede bureu | MA 25.02.08 | 13.00 > 18.00
Hof van Liere, Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen

Op 22 en 23 februari 2007 organiseerde de Universiteit van Antwerpen i.s.m. de Boekmanstichting en deBuren het seminar 'De ontwikkelingen in de cultuursector en de behoefte aan vorming in cultuurmanagement'. Dertig Nederlandse en Vlaamse vertegenwoordigers uit het hoger onderwijs en de culturele sector spraken over de bestaande kunstbeleid- en managementprogramma's in Nederland en Vlaanderen, waarna de knelpunten en samenwerkingsmogelijkheden in een slotdebat aan de orde werden gesteld.

'De geschiedenis van de wereld van morgen' debat met Rik Coolsaet & Laurens-Jan Brinkhorst

De boeken van deBuren | DI 26.02.08 | 20.00 > 21.30

Ter gelegenheid van de presentatie van zijn boek *De geschiedenis van de wereld van morgen* gaat **Rik Coolsaet** bij deBuren in discussie met prof. dr. **Laurens-Jan Brinkhorst**, D66-politicus en hoogleraar internationaal en Europees recht en bestuur in Leiden. Jorn De Cock (*De Standaard*) modereert.

Wie denkt dat zijn tijd in alle opzichten uniek is, vergist zich. Dat schrijft Rik Coolsaet in de inleiding van zijn nieuwe boek *De geschiedenis van de wereld van morgen*. Wat we meemaken meten we steeds meer af tegen onze eigen ervaringen, of hoogstens tegen de ervaring van de generatie die net voor ons kwam, stelt hij. Historisch besef zit ons niet in de genen. Bovendien overspoelen de media ons met informatie die we nooit allemaal kunnen verwerken, om van interpreteren maar te zwijgen. Toch is er volgens Coolsaet niet zoveel nieuws onder de zon als we geneigd zijn te denken. Met dit boek wil hij daarom 'vergeten gebeurtenissen uit de geschiedenis opdiepen, die ons zullen helpen klaarheid te scheppen in wat vandaag is en morgen misschien komen zal.'

In samenwerking met uitgeverij [Van Halewyck](#)

Uitgever op Bezoek: De Bezige Bij

De boeken van deBuren | WO 27.02.08 | 20.00 > 21.30
Passa Porta, A. Dansaertstraat 46, 1000 Brussel

Uitgever op bezoek wordt gelanceerd bij deBuren en vindt daarna plaats in Passa Porta. De hele reeks wordt gepresenteerd door **Dirk Leyman** (*De Morgen*, tevens auteur van *de Papieren Man*, een drukbezochte weblog over de literaire actualiteit). Leyman zal ook telkens voor een reflectie zorgen, die na afloop op de websites van deBuren en Het Beschrijf gepost wordt. De avonden richten zich tot lezers die benieuwd zijn naar het werken achter de schermen, maar ook tot een professioneel publiek dat zo meer zicht krijgt op het literaire uitgeversveld.

Kunst en subversiviteit?

Debatten | DO 28.02.08 | 20.00 > 21.30

Stef Lernous, huisregisseur van het theatergezelschap Abattoir Fermé, koestert een diepgewortelde fascinatie voor de outsider, de underground en alles wat afwijkt van de norm. In een explosieve mengelmoes van horror, erotiek, excessieve beelden en knipogen naar de onder- en bovenkant van de filmgeschiedenis gaat hij met zijn gezelschap op zoek naar een manier om de zeitgeist weer te geven. Verwondering is de motor die zijn beeldend theater aandrijft. Het Mechelse collectief zal tussen april en mei in het kader van een residentie aan het RITS een artistiek

onderzoeksproject op poten zetten omtrent kunst, televisie en subversiviteit.

De Zuid-Afrikaanse kunstenaar/activist Kendell Geers heeft geen grote dunk van het kunst-establishment. Hij blies een museummuur op, plaste in het urinoir van Duchamp, masturbeerde over een pornografische foto en hing het resultaat op in een museum. Voor Geers zijn religie, sport, pornografie en horrorfilms gebeurtenissen die de mogelijkheden van de taal overschrijden. Via de verbeelding van het kwade gaat hij telkens opnieuw op zoek naar de grenzen van het toelaatbare. Geers was in 2006-2007 artist-in-residence aan het RITS.

Broodje Brussel: Johan Verminnen

Ontmoetingen | MA 03.03.08 | 12.30 > 13.30

Liedtekstschrijver en zanger Johan Verminnen zingt al jaren zijn onvoorwaardelijke liefde voor Brussel uit. Wanneer hij van de kleine randgemeente Wemmel naar het bruisende Brussel verhuist, gaat een nieuwe wereld voor hem open. Brussel maakte van de jongen van toen de theaterpersoonlijkheid van vandaag.

Afghanistan: militair humanisme?

Debatten | DI 04.03.08 | 20.00 > 21.30

"Zo civiel mogelijk, zo militair als noodzakelijk." Op het credo van de 'Dutch Approach' lijkt weinig af te dingen. Afghanistan wordt al decennia verscheurd door oorlog en de meeste partijen lijken het dan ook eens dat wederopbouw de belangrijkste prioriteit is voor het land. Maar of dat door de militairen van de internationale ISAF-missie moet gebeuren, is een andere vraag. Het beleid om militairen in te zetten in humanitaire interventies is relatief nieuw en omstreden, want het dreigt negatief te werken voor hulporganisaties. Zij dreigen door de humanitaire inzet van soldaten verstrikt te geraken in de militaire confrontaties. Na de moord op een Rode Kruis medewerker in maart 2003 werd de Afghaanse provincie Uruzgan een 'no go area' voor buitenlandse hulpverleners. Maar Afghaanse artsen, verpleegkundigen en vroedvrouwen zijn er tot op de dag van vandaag actief. Voor hen is elke schijn van collaboratie met ISAF dodelijk.

Zeker nu de harde methode van de Amerikanen en het Nederlands deelnemen aan echte vechtmisaties het winnen van de 'hearts and minds' van de lokale bevolking tot een haast onmogelijke uitdaging maakt, vragen deBuren en *MO* Magazine* zich af in hoeverre het leger en de hulpverlener elkaar nodig hebben, van elkaar verschillen of elkaar voor de voeten lopen. België heeft met name ervaring in Congo. Past het Belgische beleid lessen uit Congo toe in Afghanistan? En zijn er in het Nederlandse buitenlandbeleid richtlijnen in verband met de verhouding tussen leger en hulpverlening?

Buitenlandminister Karel De Gucht (o.v.) en Jan Marinus Wiersma, EP'er en lid van de Europese subcommissie veiligheid en defensie, hebben toegezegd deel te willen nemen aan dit debat. Moderator Gie Goris zal zeker van hen willen weten wat zij als oplossingen zien om in complexe conflictsituaties zowel veiligheid en stabiliteit te brengen maar ook aan de noden van de bevolking te beantwoorden. Gorik Ooms is directeur van Artsen zonder Grenzen België en zal samen met Bruno de Cordier, onderzoeker bij de Conflict Research Group, geen spaan heel laten van eventuele onrealistische scenario's.

*ism MO** - www.mo.be

'This is not Eugene' van Tone Brulin door Henrik Aardal

Ontmoetingen | WO 05.03.08 | 20.00 > 21.30

This is not Eugene werd vorig seizoen gecreëerd in het Obz Café in Kaapstad en eind september door 'Ithuba'-productions opgevoerd in het Tou Scene Theatre in Stavanger, Noorwegen. Het stuk is het resultaat van de samenwerking tussen de Vlaamse theatermaker Tone Brulin en de Noorse acteur Henrik Aardal. *This is not Eugene* bevat fragmenten uit de film *The Guest: An Episode in the Life of Eugene Marais* van en met Athol Fugard als Eugene Marais. *Geschreven en geregisseerd door Tone Brulin*. Gespeeld door Henrik Aardal.

In samenwerking met [Theater Spelende Mens](#)

Onheil, pijn, bloed. Representaties van lijden

Lezingen | DO 06.03.08 | 10.00 > 17.30

Lijden behoort tot de universele menselijke conditie, maar er is geen kunst waarin het tonen, het uitbeelden en het verbeelden van lijden zo prominent aanwezig is als in de westerse kunst. De bijzondere aandacht of zelfs fascinatie voor het menselijke lijden in de westerse kunst neemt allicht een aanvang bij de Grieken, die er een al even bijzonder genre voor hebben bedacht: de tragedie. In het tragische, onheilspellende lijden wordt de mens zich bewust van het aan zijn bestaan inherente, noodzakelijke of onafwendbare leed. In de eeuwenlange dominante christelijke iconografie staat het lijden van Christus centraal. Dat lijden is niet langer tragisch maar voorbeeldig en stemt tot deemoed. Vanaf de renaissance, maar vooral in de barok en het maniërisme wordt dat 'christelijke' lijden almaar nadrukkelijker en smarterlijker voorgesteld en ontstaat in de westerse kunst in het algemeen een schoonheid en zelfs een erotiek van het lijden. Lijden en pijn krijgen iets van een sado-masochistische sublimiteit.

Deze westerse traditie van artistieke representatie van lijden zet zich op 'seculiere' wijze verder in de moderne en hedendaagse kunst. Vooral in vele hedendaagse kunsten (beeldende kunst, podiumkunst, film) is het lijden prominent aanwezig. Maar het zijn vooral de massamedia (televisie, fotografie) die vandaag de dag het menselijk lijden, echter niet langer in zijn tragische, maar in zijn feitelijke en contingente gestalte (natuurrampen, oorlog, bloedige aanslagen, reality shows etc.), in beeld brengen én tot spektakel opvoeren.

Dit symposium wil vanuit diverse invalshoeken de vraag stellen naar onze westerse (artistieke) fascinatie voor leed in het algemeen en naar de hedendaagse (re)presentaties van lijden in het bijzonder. Hoe verhoudt de eigentijdse kunst zich tot pijn en leed? Is het tragische lijden uit de kunst gebannen, of juist niet? Wat te denken over en hoe zich te verhouden tot die dagelijkse stroom van pijnlijke beelden in de media?

Sprekers symposium:

Stefan Hertmans (*romancier, dichter, essayist, docent KASK Gent*); Marianne Van Kerkhoven (*dramaturge Kaaitheater*); Barbara Baert (*docente kunstwetenschap KU Leuven*); Dirk Lauwaert (*publicist, docent Hogeschool Sint-Lukas Brussel en RITS*); Angela Megnoni (*kunstsemiotica, Università di Siena - Italia*); Veronique Govaert (*fotografe, kunstwetenschapper, docente KASK Gent*).

Vrouwenrechten: een stand van zaken

Debatten | VR 07.03.08 | 20.00 > 21.30

Het leek na de eerste en de tweede feministische golf een tijdlang niet meer bon ton om over feminisme en vrouwenrechten te praten. Nu de hoofddoek hoog op de politieke agenda staat, komt ook het bredere thema van de vrouwenrechten meer en meer in de kijker. Een debat over vrouwenrechten vroeger en nu, beneden en boven Roosendaal, bij jong en oud, bij autochtoon en allochtoon. Deelnemers zijn universitair docent Sawitri Saharso, die zich bezighoudt met normatieve vraagstukken rond multicultureel beleid, tolerantie en sekse; feministe, voormalige tv-presentatrice en taboebestrijder Paula Semer en minister van Gelijke Kansen Kathleen Van Brempt. Gui Polspoel modereert. *i.s.m. UPV*

Stefan Hertmans & Paul Robbrecht

Lezingen | DI 11.03.08 | 20.00 > 21.30

De Vlaamse Bouwmeester en de Nederlandse Rijksbouwmeester hebben samen met het College van Rijksadviseurs het initiatief genomen om in een reeks lezingen de grenzen van elkaars werkzaamheden te verkennen. In het kader van deze reeks komt Stefan Hertmans bij deBuren architect Paul Robbrecht voorstellen. Het thema van de avond is de herbestemming van moderne monumenten en het hedendaagse erfgoed.

Ruber